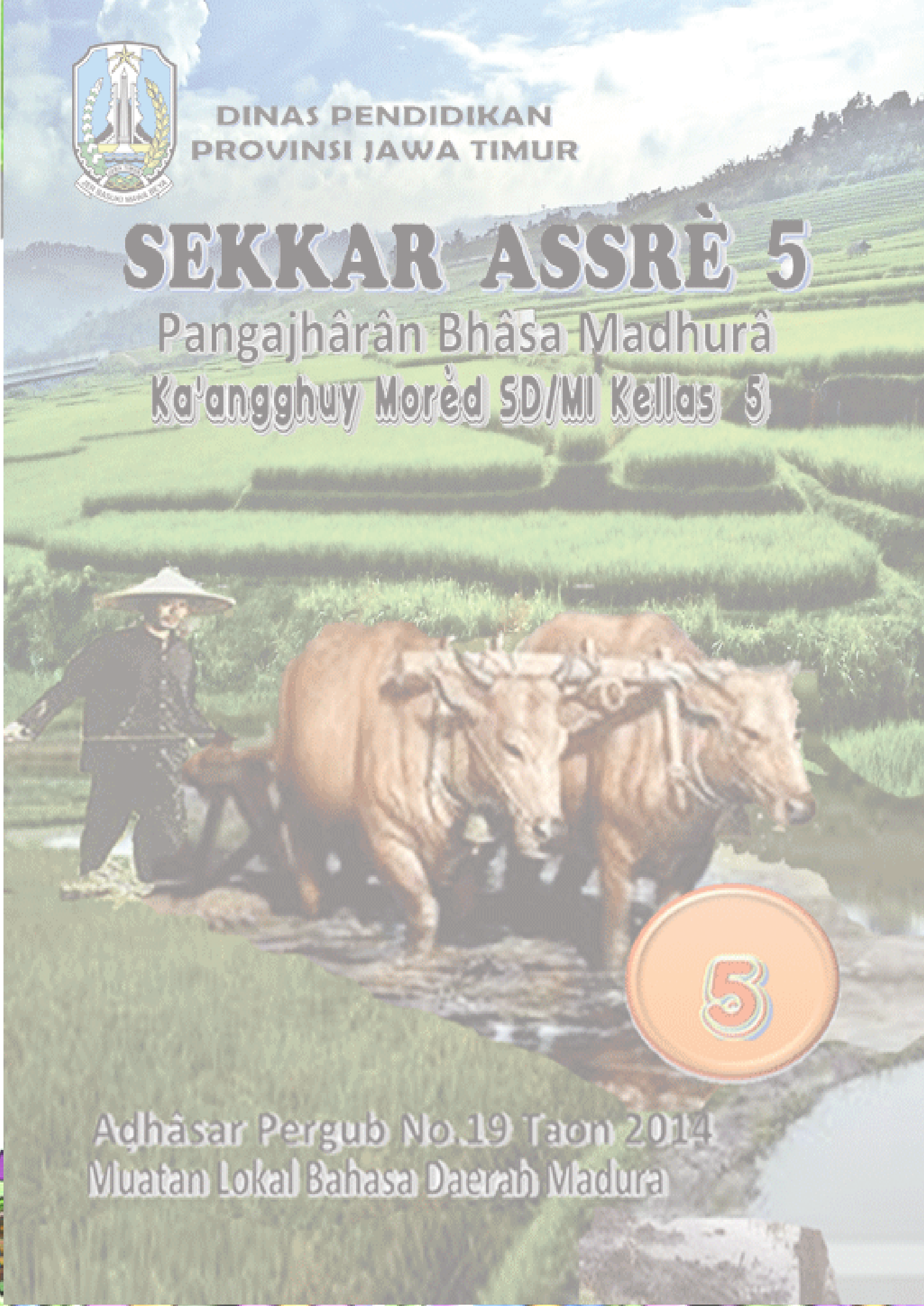
DINAS PENDIDIKAN
PROVINSI JAWA TIMUR

SEKKAR ASSRÈ 5

Pangajhârân Bhâsa Madhurâ

Ka'angghuy Morèd SD/MI Kellas 5

5

Adhâsar Pergub No.19 Taon 2014
Muatan Lokal Bahasa Daerah Madura

SEKKAR ASSRÈ 5

Ka'angghuy morèd SD/MI kellas 5

Pangangghit/Sè nyoson:

Moh. Hafid Effendy, M.Pd
H.M. Dradjid, BA
Zaini,M.Pd
Sulaiman Sadik
Drs. Bambang Hartono Hamzah
H. Sastro
Moch.Mi'rod Wiranto S.Pd SD
Siti Fatimah, M.Pd
DR. Abdul Gani, M.Pd
Rusliy, M.Pd
Isya Sayunani, S.Pd
Drs. H. Muakmam

Penelaah : Prof. Dr. H. A. Syukur Ghazali, M.Pd.
Penyelia : Drs. H. Heru Asri Poerno, M.Si., M.Pd.
Desain/Layout Cover : Drs. Bambang Hartono Hs
Penerbit : Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur
Isi : xi 112

ISBN	**: 978-602-404-021-5**	***(no.jil.lengkap)***
ISBN	**: 978-602-404-028-4**	***(jil.5)***

Prakata
Kepala Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur

Assalamu'alaikum Wr. Wb.

Bahasa Madura termasuk bahasa daerah yang digunakan di sekitar masyarakat Madura atau daerah tapal kuda yang telah dipelihara dengan baik oleh penuturnya, hal ini patut dihargai dan dipelihara karena bahasa daerah ini merupakan salah satu kebudayaan.

Seminar bahasa daerah di Yogyakarta menentukan bahwa bahasa daerah termasuk bahasa yang besar penuturnya dan mempunyai tradisi sastra. Insya Allah bahasa Madura memenuhi pada ketentuan tersebut. Sebab yang menggunakan bahasa Madura penuturnya kurang lebih sepuluh juta orang termasuk semua yang ada di Madura dan anak cucu Madura yang ada di pesisir timur dan pesisir utara Madura. Selain itu, sastra Madura sudah terdengar baik di pulau Madura maupun di luar Madura, baik sastra lisan atau tulisan. Oleh karena itu, untuk memelihara dan melestarikan demi kemajuan bahasa daerah sangat perlu pedoman ejaan yang baku, tata bahasa, penelitian bahasa dan sastra, serta penuntun bahasa dengan ikhtiar yang lain.

Buku *Sekkar Assrè* ini sangat baik digunakan di SD/MI. Semoga buku *Sekkar Assrè* ini bisa digunakan di pulau Madura dan di sekitar pulau Madura serta bisa digunakan oleh orang Madura yang ada di pesisir timur dan pesisir utara Madura. Semoga Allah yang Maha Kuasa dan Maha Pengasih memberikan keberkahan dan ridho-Nya kepada buku pelajaran ini, sehingga bisa tumbuh dan berkembang pemakai bahasa daerah Madura sesuai dengan harapan kita semua. Amin.

Wassalamu'alaikum Wr.Wb.

Surabaya, Desember 2016
Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

PEMERINTAH PROVINSI DINAS PENDIDIKAN JAWA - TIMUR

Dr. SAIFUL RACHMAN, MM., M.Pd.
Pembina Utama Madya
NIP. 19590503 198503 1 018

Ḍhâḍhâbuwân Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

Assalamu'alaikum Wr.Wb.

Bhâsa Madhurâ tamaso' bhâsa ḍâèra sè èghuna'aghi mènangka parabhut lâng-saghulung è ḍâlem masyarakat sarta èpertè kalabân saè sareng ra'yattèpon, bhâḍhi èyarghâi tor èpèyara amarghâ bhâsa ḍaèra ghâpanèka aropa'aghi sala sèttong kabhuḍhâjân Madhurâ. Seminar bhâsa ḍaèra è Jukjâ, nantowaghi jhâ' bhâsa ḍaèra sè kabilâng rajâ manabi ghungghungnga orèng sè aghuna'aghi bânnya' sarta aghâḍhuwân "tradisi" sastra. Insya Allah bhâsa Madhurâ nyokopè ḍâ' ḍuwâ' katantowan bhuru. Sè sapanèka sabâb sè aghuna'aghi bhâsa Madhurâ langkong ḍâri sapolo juta orèng, sadhâjâ sè bâḍâ è Polo Madhurâ sareng na' Poto Madhurâ sè bâḍâ è pasèsèr tèmor sareng ḍâjâ è Jhâbâ Tèmor.

Jhughân sastra Madhurâ ampon kaonang saè sastra lèsan otabâ sastra tolèssèpon. Ka'angghuy maḍâpa' ḍâ' ka maksod pamèyara'an, pamertè, sareng ka'angghuy kamajhuwânnèpon, ghi' sanget marlowaghi bâḍâna pandhuman èjhâ'ân sè *baku*, paramasastra, panalèktèghân bhâsa sareng sastra, panonton bhâsa sareng èhtèyar laènnèpon. Buku Pangajhârân SEKKAR ASSRÈ ka'ḍinto saè manabi èghuna'aghi neng Sekola'an-sakola'an sè aghuna'aghi bhâsa Madhurâ.

Malar moghâ buku SEKKAR ASSRÈ ka'ḍinto bisa èghuna'aghiyâ è Polo Madhurâ sareng lo-polo laènnèpon sè bâḍâ è sakobhengnga Polo Madhurâ sareng sadhâjâ orèng Madhurâ sè bâḍâ è pasèsèr tèmor sareng ḍâjâ è Jhâbâ Tèmor. Jhughân malar moghâ Ghustè Allah Sè Maha Bellâs tor Asè aparènga karidâ'ân sareng kabherkadhân, ḍâ' buku ka' ḍinto sarta èparèngana jhurbhu tor ḍhuluk kantos andhâddhiyaghi parabhut pangajhârân bhâsa Madhurâ sè abhunga'aghi.

Wassalamualaikum Wr. Wb.

Sorbhâjâ, Desember 2016
Kepala Dinas Pendidikan
Provinsi Jawa Timur

PEMERINTAH PROVINSI JAWA TIMUR
DINAS PENDIDIKAN

Dr. SAIFUL RACHMAN, MM., M.Pd.
Pembina Utama Madya
NIP. 19590503 198503 1 018

PYATORAN SÈ NGANGGHIT

Sapèsan amojhi sokkor ḍâ' Allah sè Amorbâ Jhâghât, buku " SEKKAR ASSRÈ" ampon lastarè èeccap.

Buku ka'ḍinto èkaparlo mongghu morèd SD/MI, akor sareng kurikilum 2013 sè ampon bâḍâ è Pergub no. 19 taon 2014. Pramèla ḍâri ka'ḍinto èso'on ḍâ' sadhâjâ ghuru sè molang neng SD/MI ngakorraghi ḍâ' sadhâjâ pandhuman sè ampon ètantowaghi neng Kurikulum kasebbut.

Tanto bisaos neng buku ka'ḍinto bâḍâ pan-saponapan parkara sè korang sondhuk mongghu pamangghi para ghuru. Kaulâ sakanca'an sè nganggghit ampon atarèka masamporna'a èssèna buku ka'ḍinto, namong sadhâjâna tabâtes ḍâ' kamampowan sè èsanḍhâng kaulâ sakanca'an.

Tambâ'an pamangghi ḍâri para ghuru ngambri sampornana buku ka'dinto cè' èyarebbhâ. Mèlaèpon pangangghit mator sakalangkong sè taḍâ' engghânna manabi tan-tarètan ghuru bâḍâ sè kasokan aparèng tor-ator ka'angghuy masamporna buku pangajhârân ka'ḍinto.

PYATORAN PENYELIA

Kabiddhân kaulâ mojhi sokkor ḍâ' Allah Sè Maha aghung, amarghâ buku Pangajhârân Bhâsa Ḍaèrah Madhurâ sè abhul-ombhul SEKKAR ASSRÈ ampon lastarè èpaterbi'.

Buku pangajhârân ka'ḍinto èsoson ka'angghuy ma-loma ḍâ' sadhâjâ morèd sè alâng-saghulung sareng bhâsa Madhurâ rè-sa'arèna. Bhâb ka'ḍinto sanget rajâ ghunana ka'angghuy mertè bhuḍhâjâ Madhurâ, sabâb bhâsa ka'ḍinto mènangka bâi' ḍâlemma bhuḍâjâ. Manabi sadhâjâ ngangoḍâdhân ta' angghâḍhuwi ghuli enneng akadhi sè kasebbhut, madhâ'â rogina orèng Madhurâ.

Buku ka'ḍinto lastarè lèbât lalampa'an sè cokop abit, jhughâ bhinareng ka'addhrenganna para sè nganggghit sè ta' cokbâ asabbhil kantos lastarè, akor sareng ngen-angen sè èkamaksod. Pan-saponapan papangghiyân ampon è bâḍâ'âghi ka'angghuy ngaollè ngen-angenna kaulâ panjhennengngan sadhâjâ.

Ḍhâsar panyosonan buku pangajhârân panèka :

Pergub nomer 19 taon 2014 terbi' tangghâl 03 April 2014.

Nyoson buku pangajhârân ka'ḍinto sakalangkong bânnya' alangan sareng sangghâ roghina, è antarana amanca bârnana *logat/dialèk* sareng èjhâ'ân Madhurâ sè ampon èpaterbi' sareng Balai Bahasa Jhâbâ Tèmor taon 2011. Nangèng, ḍâri addrengnga para sè nganggghit, alhamdulillah sadhâjâna bisa kalampan kalabân saè.

Bhântowan pamangghi para ghuru nyopprè sampornana èssèna buku ka'ḍinto è bingkèng arè sanget èkabhuto.

Saka'ḍinto pamator, mator sakalangkong.

Èssèna Buku

Pyatoran sè nangghit v
Pyatoran Penyelia/ Penyelaras..... vi
Pyatoran Kakandiknas Provinsi Jatim vii

SEMESTER 1

Pangajhârân 1 Tema :
Bermain dengan benda-benda di sekitarku 1
Pangajhârân 2 Tema:
Peristiwa dalam kehidupan 14
Pangajhârân 3 Tema
Kerukunan dalam bermasyarakat 23
Pangajhârân 4 Tema :
Bangga sebagai bangsa Indonesia 35

SEMESTER 2

Pangajhârân 5 Tema :
Ekosistem..... 42
Pangajhârân 6 Tema:
Organ tubuh manusia dan hewan 56
Pangajhârân 7 Tema :
Sejarah Peradaban Indonesia 72
Pangajhârân 8 Tema :
Akrap dengan Lingkungan..... 86

Daftar Pustaka 96

Pangajhârân 1

Bermain dengan bendâ-bendâ di sekitarku

Neng è sakobhengnga bânnya' kennengngan amaèn èngghi panèka neng è tanèyan otabâ pamengkang, bâḍâ sè amaèn neng pèngghirrâ sabâ, bâḍâ sè amaèn neng tegghâl, bâḍâ sè amaèn è pèngghir tasè'. Manabi orèng sè bâḍâ è kottha rajâ amaèn neng è kennengngan sè pajhât è kaghâbây ka'angghuy orèng amaèn. Tantona bhârâng sè èkamaèn bânnya' macemma. Ḍâri cem-macemma kennengngan amaèn tor bhârâng sè èkamaèn kantos bisa malèpor atè. Mèlana sampèyan è bâkto amaèn ajjhâ' kantos loppa ka sè laèn, contona kasèhadhân sareng lalakon laènna.

Bâburughân Bèccè'

Sabèllunna lalampa'aghi sèttong kalakowan ponapa'a saos sè saè, kabidhi sarèng maos "Bismillah" nyopprè hasèlla èparèngè bherkat sareng Sè Kobâsa

Kompetensi Dasar

3.1 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks narasi atau deskripsi

4.1 Membaca teks narasi atau deskripsi dengan teknik membaca.

Indikator
3.3.1 Menjelaskan pengertian teks narasi

1. Lalampa'an

Artèna Tèks
Tèks èngghi panèka karangan sè sokkla otabâ mornè otabâ tollèn ḍâri sè ngangghit/ sè ngarang. Èssèèpon ana-bârna. Bâḍâ sè aèssè bhâr-kabhâr. Bâḍâ jhughân sè aèssè carèta akadhi sè bhâkal èjhârbâ'âghiyâ panèka:

Artèna Tèks Narasi
Sè èmaksod sareng tèks narasi, èngghi panèka:
1. Tèks sè ta' asèpat dialog (dhâ-kandhâ).
2. Èssèna abujud:
   2.1 Sèttong carètana sajârah
   2.2 Rot-orotanna sèttong kadhâddhiyân otabâ kabâḍâ'ân, sareng salaènna.

(Èmadhurâ'aghi dâri KBBI, Cèt. III, 1994, Kaca : 1024)

Contona Tèks Narasi :

KEMBHÂNG POLO RA'AS

(Sè nangghit: MA LÈO)

Ra'as aropa'aghi sala sèttong polo sè bâḍâ è kabupatèn Songennep lerres neng è Kacamadhân Ra'as. Salaèn polo panèka, è sakobhengnga bâḍâ Polo Talango Aèng, Talango Tengnga, Kalosot, Tonḍu', Ghuwa-Ghuwa, Kamoddhi, jhughân Polo Komèrèyân. Polo Ra'as kadhâddhiyân bânnyâ' dhisa. Èyântarana, Dhisa Katopa', Jhungkat, Kropo, Karang Nangka, Alas Malang, bân Brakas.

Kabâḍâ'ân alam è Polo Ra'as ongghu talèbât assrè. Sabâb bânnya' pa'anabhân sè èndhâ tor assrè. Bâḍâ kocèng sè è sambhât kocèng bhusok. Kocèng panèka andi' kalèbbiyân. Buluna alos. Kalakowanna segghut toro' oca'. Kantos bânnya' sè ngobu neng ma-roma.

Kabâḍâ'ân sè laèn akadhiyâ neng è dhisa Kropo bânnya' maghârsarèna sè nganggi' tèker. Sè kalonta kalabân sambhâdhân tèker panḍân.

Ka'angghuy malastarè sèttong tèker ngabhutowaghi bâkto cokop abit bân kasabbhârân. Sampè' ahèrra hasèlla tèker bisa èjhuwâl ka man-ka'ḍimman arghâna acem-macem. Namong sè biyâsa Rp. 40.000 salambâr

.....

.....

(Ètokèl sabâgiyân, èjhâ'ânna èyâkorraghi sarèng èjhâ'ân taon 2011, sabâgiyân ca'-oca'na èpateppa', ḍâri JPRM, Minggu 31 Jânuari 2016, kaca 32)

Katèrranganna ca'-oca' sè malarat

1. Nyopprè = Angghèr, ma'lè, sopajâ
2. Bherkat = 1. bârokah (Arab)

2. Lè-ollè samarèna asalamèddhân

3. Asslè = Sokkla, tollèn, asli (Ind), mornè
4. Ngangghit = Ngarang
5. Abujud = Aropa
6. Assrè = Èndhâ tor jhembhâr
7. Kocèng bhusok = Kocèng sè kolè'na abârna bhusok (kalabu sèmmo celleng)
8. Longèt = Pènter alalakon/ bây-ghâbâyân
9. Ngangghi' = Nyolam, arajhut
10. Namong (è.b) = Coma (è.i)

Pakon 1

Èyâtorè jâwâb al-soal è bâbâ panèka!

1. Ponapa sè èmaksod sareng tèks ?
   .....
   .....
2. Ponapa sè ènyamaè tèks narasi ?
   .....
   .....

Pakon 2

1. Polo Ra'as maso' ḍâ' kabhupatèn ponapa?
2. Salaènna Polo Ra'as, bâḍâ polo ponapa'an saos?
3. Dhisa ponapa'an saos sè bâḍâ nèng Polo Ra'as?
4. Aponapa neng Polo Ra'as kabâḍâ'ânna ma' assrè?
5. Kasoghiyân alam ponapa sè bâdâ neng Polo Ra'as?
6. Ponapa kalebbiyânna kocèng bhusok sè bâḍâ neng Polo Ra'as?
7. Kasoghiyân alam sè laèn ponapa'an saos sè bâḍâ neng Polo Ra'as?
8. Ponapa kaontonganna Dhisa Kropo ḍâri tèker panḍân ghâpanèka?
9. Saponapa arghâna tèker panḍân manabi èjhuwâl ?
10. Ponapa sampèyân bisa nangghi' tèker panḍân ?

Indikator
3.1.2 Mènjelaskan Ciri-ciri Tèks Narasi

2. Lalampa'an

Èyatorè ḍhâ-tanḍhâna (rè-cèrèna) tèks narasi è bâbâ panèka èmodhi!

1. Bâḍâna sèttong kalakowan otabâ tèngka.
2. Bâḍâ rot-orodhânna kadhâddhiyân otabâ berita.
3. Bâḍâ panemmona/ngen-angenna sè nangghit.
4. Bâḍâ katerrangan bhâb nyamana tokoh ḍâlèm carèta ghâpanèka.
5. Bhâsa sè èghuna'aghi bhâsa rèn-arèn.

Contona tèks-tèks narasi è bâbâ panèka maos lajhu talèktèghi ḍhâ-tanḍhâna!

Aghâbây Lajângan

https://masipoèng.filès.wordprèss.com/

Rèza terro ngocola lajângan. Tapè abâ'na ta' anḍi' lajângan. Rèza mènta tolong ka Arya soro ghâbâyyâghi lajângan. Rèza mènta ghâbâyyâghi lajângan pè'-kopè'an. Tapè ta' èghâbâyâghi lajângan addhuwân.

Coma èghâbâyâghi col-ocolan bisaos. Lajânganna saellana marè. Lajhu èghâmbhâri ḍâḍâ songot. Lajânganna èyocol è budina romana. Rèza cè' pèragghâ amarghâ lajânganna lekkas lomok.

(Naskah èyângghit HMD)

Katèrranganna ca'-oca' sè malarat

1. Kalakowan	=	Tèngka
2. Berta	=	Kabhâr
3. Panemmo	=	Pèkkèran (pendâpat, Ind.),
4. Nganggghit	=	Ngarang
5. Longèt	=	Pènter tor caccèl
6. Lajângan pè'-kopè'an	=	Macemma lajângan sè aropa pè'-kopè'an
7. Ḍâḍâ songot	=	Macemma ghâmbhâr neng lajângan pè'-kopè'an sè abujud songot
8. Lomok	=	Dhuli ngabbher mon èyocol, meddhet.

Pakon 1.

Ponapa tanḍhâna tèks narasi è attas sè nodhuwâghi bâḍâna kalakowan ?

.....

.....

Pakon 2

Ponapa rot-orodhânna kalakowan neng tèks narasi è attas ?

.....

.....

Pakon 3

Ponapa panemmona sè nangghit neng narasi ghâpanèka ?

.....

.....

Pakon 4

Ponapa'an saos ma-nyamanna tokoh sè bâḍâ neng tèks narasi ghâpanèka ?

.....

.....

Indikator
3.1.3 Mengidentifikasi struktur teks narasi

3. Lalampa'an

Tèks narasi tamaso' bâgiyân sastra sè aghânḍhu' bâgiyân-bâgiyân. Bâḍâ bâgiyân sè katèngal (tèrlihat, Indonèsia) bâdâ jhughâ sè ta' èkatèngal. Sè katèngal èngghi panèka abujud kompolanna ca'-oca' sareng okara, bâḍâna ghâris anyâr (alinèa). Dhinèng sè ta' èkatèngal èngghi panèka abujud tèma sè aghânḍhu' bâburughân sè saè.

Kompolanna pan-saponapan oca' sè aghânḍhu' maksod sè tanto èsambhât okara. Kompolanna pan-saponapan okara sè aghânḍhu' maksod sè tanto èsambhât pokèddhâ alinèa.

Kompolanna pan-saponapan alinèa sè aghânḍhu' maksod sè tanto èsambhât tèma.

Dhâddhi tèma panèka èjhârbâ'âghi ghân nè'-sakonè' è ḍâlem bhân-sabbhân alinèa. Tèma mènangka ḍhâsarra kompolanna alinèa. Dhinèng bâburughân sè saè panèka aghânḍhu' maksod sè saè sè bhâkal è paḍâpa' ḍâ' ka sè maos tèks narasi, akadhi nasèhat otabâ sen-pessen moral dâri sè nangghit dâ' ka sè maos tèks narasi.

Èyâtorè tèks narasi è bâbâ panèka maos patètè lajhu rembhâk sakanca'an !

(Sè nangghit : Lukman Hakim, A.G)

.....

.....

Saḍâpa'na ka Polo Ghiliyâng, kèngèng arassa'aghi nyèrgu' nyâbâ sè langkong cellep. Manabi ghâdhuwân pangaterro lân-jhâlânan alènglèng polo kèngèng nètèna ojèk.

È polo panèka bâḍâ ojèk, sajhâlânan ngalènglèngè polo ongkossa Rp. 30.000,- nangèng, sajjhegghâ polo panèka kalonta mènangka Polo Ghiliyang tor bânnya' sè rabu, ongkossa ojèk jhughân ongghâ tambâ larang.

Kalabân nètènè ojèk kèngèng ngarassa'aghi pa'anabhân Polo Ghiliyâng. Kaodi'ân maghârsarè polo panèka akadhi orèng Madhurâ sè laènna. Sabâb mènorot carèta, sa'amponna Dâèng Masalèh tor karabhâdhân, bânnya' orèng rabu ka polo panèka. Salaèn para tahanan politik, jhughân bânnya' sè rabu dâri Branta, Mèkkasan tor dhisa Dhâng-ghândhâng, Kacamadhân Topotè Songennep.

Polo sè kadhâddhiyân dâri Dhisa Bâncamara tor Bânra'os panèka rammè èkacator. Sabâb, polo panèka aghânḍhu' oksigèn palèng bhâghus kapèng duwâ' sadhunnya sa'amponna naghâra Yordânia. Pramèla dâri panèka polo panèka pas èpadhâddhi Polo Kasèhadhân.

.....

.....

(Ètokèl sabgiyân dâri Majâlah Jokotolè No. 13, 2014, kaca 41-43)

Katèrranganna ca'-oca' sè malarat

1. Katèngal (è.b) = kaoladhân (è.b), èkatèla' (è.i) (tèrlihat, Indonèsia)
2. Seḍḍheng = 1. Dhinèng
   2. Cokop
3. Bâburughân = nasèhat, pètotor saè
4. Pokèddhâ = (kèsimpulan, Ind.)
5. Alinèa = ghâris anyâr
6. Nyèrgu' = ngèsep
7. Ojèk = motor sè èpasèwa ka'angghuy ngangko' orèng/bhârâng
8. Sajjhegghâ = molaè, ngabidhi
9. Kalonta = kaolok, kaonang, kasuhur (terkenal, Ind)
10. Mènangka = sebagai (Ind)
11. Pa'anabhân = kabâḍâ'ânna alam (pemandangan, Ind.)
12. Assrè = jhembhâr tor nyennengngaghi
13. Maghârsarè = bârghâ neng sèttong kennengngan (warga, Ind)
14. Karabhâdhân = sabhâlâ'an, safamiliyân
15. Èkacator = èkacaca
16. Pramèla = sabâb

Pakon 1

Saponapa alinèa tèks narasi kasebbhut?

.....

.....

Pakon 2

Bhân-sabbhân alinèa oso'/aèssè saponapa okara ?

.....

.....

Pakon 3

Ponapa pokeddhâ alinèa sè kapèng sèttong ?

.....

.....

Pakon 4

Ponapa pokeddhâ alinèa sè kapèng duwâ' ?

.....

.....

Pakon 5

Ponapa pokeddhâ alinèa sè kapèng tèllo'?

.....

.....

Pakon 6

Ponapa tèma-na tèks narasi ghâpanèka?

.....

.....

Indikator
3.1.4 Membedakan Teks Narasi dengan Teks Lainnya

4. Lalampa'an

Ampon èjhârbâ'aghi è lalampa'an sè tapongkor bhâb tèks narasi, èngghi panèka tèks sè sokkla ḍâri sè nangghit.

Dhinèng èssèna tèks narasi èngghi panèka ta' asèpat ḍhâ-kanḍhâ tapè abujud ghâncaran (prosa), carètana sajârah, otabâ kabâdâ'ân sè aorot.

Dhâddhi salaènna tèks sè kadhi ghâpanèka ta' èsambhât tèks narasi laènna tèks narasi akadhi :

1. Tèks diskursif, èngghi panèka tèks sè ngaèbbâghi kabâḍâ'ân so'è nyâta kalabân aghuna'aghi pèkkèran.
2. Tèks èksprèsif, èngghi panèka tèks sè ajhârbâ'âghi parasa'anna sè nganggghit.
3. Tèks èvaluatif, èngghi panèka tèks sè ngobâ parasa'anna orèng sè maos.
4. Tèks film, èngghi panèka tèks sè katolès è bâbâna lajâr film mènangka tarjâma'anna ḍâri bhâsa laèn.
5. Tèks informatif, èngghi panèka tèks sè namong ajhârbâ'aghi bèrta sè nyâta kalabân ta' ètoro'è pamangghi sareng sè nganggghit.
6. Tèks pèrsuatif, èngghi panèka tèks sè ngajhâk parasa'an tor pamangghina orèng sè maos.

Èyâtorè tèks è bâbâ panèka maos patètè !

<u>Anèna Torajâ</u>
<u>(sè nganggghit Abdul Wahid)</u>

http://wisatasumènèp.com/

Mongghu ka tèmor ḍâri Kottha Songènnèp bâḍâ sèttong ḍâèrah sè anyâma Dhungkè'. Dhungkè' saongghuna aropa'aghi sala sèttong kacamadhân sè bâḍâ è Kabupatèn Songennep. È Dhungkè' panèka bâḍâ jhughân sèttong kennengngan sè anyama Torajâ. Torajâ bâḍâ è Dhisa Rombhen Bârâ', Kacamadhân Dhungkè', Kabhupatèn Songennep.

Èstona manabi ètalèktèghi Torajâ panèka aropa'aghi nyama ḍâri sala sèttong kampong otabâ ḍusun sè bâḍâ è Dhisa Rombhen Bârâ'. Kampong Torajâ bâḍâ è Mongghing palèng bârâ' dâri kampong-kampong laèn sè bâḍâ è Dhisa Rombhen Bârâ'. Marghâ panèka Torajâ dhâddhi kampong bângkèt (pèrbâtasan) antara Dhisa Jhâdung sarèng Dhisa Rombhen Bârâ'.

Nyama Torajâ panèka aropa'aghi nyamana bâto sè rajâ, kantos èsebbhuttaghi Torajâ. Dhâddhi manabi artè dâri bhâsaèpon, Torajâ èngghi panèka bâto sè rajâ. Lakar lerres è kampong Torajâ panèka bâḍâ bâto sè cè' rajâna tor bhidhâ sareng bâto-bâto sè bâḍâ è kampong kasebbhut. Bâto panèka aropa'aghi bâto gunong, namong bâḍâ è pèngghir tasè'. Manabi ètalèktèghi ḍâri kennengnganèpon, bâto rajâ lerres bâḍâ è pèngghir sèrèng kampong Torajâ.

.....
.....

(Ètokèl sabâgiyân dâri Majâlah Jokotolè, No. 20-14 Tahun 2015, kaca:4-5)

Katèrranganna ca'-oca' sè malarat

1. Èstona (è.b.) = ongghuna (è.i), salerressa (è.b)
2. Ètalèktèghi = diselidiki (Ind)
3. Mongghing = Pata, bâḍâna mongghu ḍâ' kennengngan
4. Bângkèt = bâtes
5. Sèrèng = pantai (Ind)

Pakon 1

Manabi ètalèktèghi bujuddhâ tèks è attas tor èssèna, tamaso' tèks ponapa ?

Pakon 2

Èyatorè jhârbâ'aghi sèmpalan tèks Anèna Torajâ ngabidhi alinèa sè ḍâ'-aḍhâ' kantos ka bingkèng rè-cèrèna (ḍhâ-tanḍhâna)!

Indikator
4.1.1 Membâca Teks Narasi dèngan Teknik Membaca

5. Lalampa'an

Atoran-atoranna maos tèks narasi ta' akadhi maos tèks sè abujud puisi. Kèng langkong manabi puisi kasebbhut èyâddhu carana macana.
Tapè maca tèks narasi cokop terrang cap-keccabbhâ bhân-sabbhân oca' tor pantha'anna ngeccap oca' ajjhâ' sampè' megghâ' kalèma.
Megghâ' kalèma artè'èpon megghâ' keccap è tengnga'anna oca', kantos dhâddhina bisa ngobâ artèna okara sè èmaksod.
Sè èmaksod sareng terrang/jhârna' cap-keccabbhâ bhân-sabbhân oca' èngghi panèka sowarana kodu akor sareng keccap/monyèna okarana
Kodhu bhidhâ'âghi antara vokal sareng konsonan (horop oḍi' sareng horop matè).
Konsonan tajhèm sareng konsonan alos.
Bisat sareng konsonan/K/ kodhu jhughâ bhidhâ.

Èyatorè to-conto è bâbâ oladhi sè lerres sareng sè sala.

1. Kocèngnga Jhi Yâsin (Lerres), èbâca :
   Kocèng ngajhi Yâsin (sala)
2. Sapèdâ modâ (Lerres), èbâca:
   Sapè dâ-modâ (sala
3. Pa' Sanèma Tanamèra (Lerres), èbâca:
   Pa' Sanè matana mèra (sala)
4. Èbhu aghuring bhâra (Lerres), èbâca:
   Èbhu aghuring bârâ (sala)
5. Èmbhuk labu è talon (Lerres), èbâca:
   Èmbu' labu è talon (sala)
6. Jhuko'na budu (Lerres), èbâca:
   Jhuko'na bhudhu (sala)
7. Matana buta (Lerres), èbâca:
   Matana bhuta (sala)

Pakon 1

Èyatorè tèks "Anèna Torajâ" è aḍâ' maos patètè tor jhârna' cap-keccabbhâ, kantos sè mèrengngaghi ngarti sè èmaksod!

Pakon 2

Èyatorè kancana sampèyan maos tè-ghântè tèks kasebbhut, lajhu talèktèghi sakanca'an sarè pokeddhâ carèta sè bâḍâ neng bhân-sabbhân paragraf ḍâlem carèta kasebbhut!

Indikator
4.1.2 Menceritakan Kembali Isi Teks Narasi

6. Lalampa'an

Èpangajhârân sè tapongkor, sakonè'an pon èjhârbâ'aghi parkara moket alinèa (mènyimpulkan paragraf).

Nyârèta'aghi polè èssèna tèks narasi ta' kodhu persis ca'-oca'na sareng èssèna tèks sè èmaksod. Tapè bhân-sabbhân alinèa (ghâris ampar, paragraf) pondhut ko'-poko'na bisaos (èpoked), kalabân ta' ngobâ ponapa sè èmaksod.

Pakon 1

Èyatorè carèta'aghi polè èssèna tèks narasi sè abhul-ombhul: "Aghâbây Lajângan"

Pakon 2

Sapanèka jhuga tè-ghântè sakanca'an tèks narasi sè abhul-ombhul: "Anèna Torajâ".

Latèyan Pangajharan 1

A. Èyâtorè jâwâb pètanya è bâbâ, pèlè sè palèng lerres!

1. Sè èmaksod sareng tèks, èngghi panèka .....
   a. Karangan sè èyangghit orèng laèn
   b. Karangan sè èyangghit èkèmbhuli
   c. Karangan sè sokkla, èyangghit orèngnga dhibi'
   d. Karangan sè nyo'on bhântowan orèng laèn
2. Artèna tèks narasi, èngghi panèka .....
   a. tèks sè ta' asèpat dialog
   b. tèks sè asèpat dialog
   c. tèks patang sambhung
   d. tèks sè cè' lanjhângnga ta' èpangghi
3. Èssèna tèks narasi abujud .....
   a. sèttong carèta fiktif
   b. sèttong carèta adhâ-kandhâ
   c. sèttong carèta sajârah
   d. sèttong carèta sè èssèna dâri buḍi ka aḍâ' polè
4. Laèn oca' "Nyopprè", èngghi panèka .....
   a. angghèr b. ma'lè c. sopajâ d. lerres
5. Laèn oca'na "Assrè", èngghi panèka ....
   a. beccè' b. bhâghus c. saè d. èndhâ tor jhembhâr
6. Sè ènyamaè kocèng bhusok, èngghi panèka .....
   a. kocèng sè kolè'na konèng semmo mèra
   b. kocèng sè buluna kolè'na mèra bisaos
   c. kocèng sè buluna kolè'na kalabu semmo celleng
   d. kocèng sè kolè'na kalabu semmo celleng
7. Laèn oca'na ngangghi', èngghi panèka .....
   a. ngajhum b. ngangko' c. arajhut d. nyolam
8. Polo Ra'as ḍâ' kacamadhân .....
   a. Ra'as b. Songennep c. Dhungkè' d. Kalianget
9. Polo Ra'as bâḍâ è Mongghing .....
   a. tèmorra Polo Kangèyan
   b. tèmorra Polo Sapuḍi
   c. bâra'na Polo Potèrran
   d. bâra'na Polo Sapuḍi
10. Kalongèdhân tana sè bâḍâ neng Polo Ra'as, èngghi panèka .....
    a. hawana cellep tor seggher
    b. bânnya' orèng apalèssir
    c. ngasèllaghi tèker panḍân
    d. buluna kocèngnga bhusok

B. Èssè'è ti'-titi' nèng al-soal è bâbâ panèka !

1. Bhâsa sè èghuna'aghi neng tèks narasi, èngghi panèka .....
2. Lajângan addhuwân sè aghuna'aghi bola gellâsan èngghi lajângan sè aropa .....

3. Lajângan addhuwân sè laèn sè èpalar meddheddhâ, lumbra lajângan ……
4. Reza nyoro Aryâ aghâbây lajângan, amarghâ …….
5. Lajânganna Rèza èghâmbhâri …….

C. Èyâtorè jâwab pajharna' !

1. Ponapa'an dhâ-tandhâna tèks narasi ?
2. Aponapa ghâncasan sè abhul-ombhul "Aghâbây Lajângan" mè' èsèbbhut tèks narasi?
3. Ponapa sè ènyâmè lajângan pè'-kopè'an?
4. Ghâmbhâr kadhiponapa lajângan pè'-kopè'an ènyamaè ḍâḍâ songot?
5. Aponapa lajângan ma' ènymaè lomok ?

Pangajhârân 2

Peristiwa dâlam kehidupan

Sabbhân arè è bhumè panèka bânnya' kadhâddhiyân- kadhâddhiyân sè ta' èkaonèngè manossa. Mèla manossa aghâbây pakakas sè bisa ngaonèngè pa-ponapa sè bâḍâ è bhumè. Pakakas ghâpanèka anyâma satelit. Pakakas ghâpanèka è sabâ' neng bâng-abâng kantos semma' bân bulân. Ḍâri pakakas satelit ghâpanèka ngèrèm kabhâr ḍâ' manossa sè bâḍâ è bhumè. Kabhâr ghâpanèka aropa kadhâddhiyân-kadhâddhiyân sè bâḍâ è bhumè tor kadhâddhiyân sè bâḍâ è sakobhengnga satelit. Kalabân bâḍâna kabhâr ḍâri satelit ghâpanèka, sareng manossa pas è kèrèm polè ka manossa laènna. Samangkèn kalabân satelit ghâpanèka manossa ghâmpang nyarè kabhâr. Bâḍâ kabhâr sè èpalèbât pakakas èlèktronèk èngghi panèka "televisi" radio, telepon, bâḍâ sè èeccap akadhi lèbât koran, majâlah, buku bân samacemma.

Mèla sampèyân samangkèn ta' parlo posang ka'angghuy asarè èlmo pangataowan sè bâḍâ è bhumè, kalabân pabhâjheng maca buku pangataowan sampèyan bhâkal pènter. Namong ajjhâ' kaloppaè ajhâr tatakkrama tor aghâmana. Sabâb pangajhârân tatakrama sakaḍâng taḍâ' neng è buku kajhâbhâ èajhârraghi neng è aghâma. Dhâddhi, orèng sè pènter sè saongghuna èngghi panèka pènter èlmo pangataowanna, pènter tatakramana tor pènter aghâmana

Bâburughân Bèccè'

Ajâgâ kasèhadhân lebbi bhâghus katèmbhâng ajâgâ ted□hâ'ân, ajâgâ aghâma lebbi bhâghus katèmbhâng ajâgâ èlmo pangataowan laènna.

Kompetensi Dasar

3.2 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks tentang peristiwa faktual secara lisan dân tulis.

4.2 Menceritakan kembali teks tentang peristiwa faktual dengan menggunakan bahasa Jawa *krama* / *èngghi bhunten* secara lisan dan tulis

Indikator

3.1. Menjelaskan Pengertian Berita

1. Lalampâ'ân

Ajhârbâ'âghi berta parlo èkaonèngè rot-oroḍhânna, nyopprè orèng sè mèrengngaghi jhârna' narèma berta kasebbhut. Macemma berta èyantarana:

1. Berta otabâ kabhâr èngghi panèka carèta otabâ katerrangan parkara kabâdâ'ân otabâ kadhâddhiyân sè anyâr (hangat, Ind).
2. Laporan, èngghi panèka katerrangan sè aropa tolèsan, bujud ḍâri bhâb kabâḍâ'ân sè takaè' sareng *tanggung jawab* ḍâri sèttong lalampa'an.
3. Pangomoman, parma'luman.

(Ètokèl dâri KBBI tor èMadhurâ'aghi, èdisi II, 1994, kaca: 123)

Aḍhâsar ma'na sareng artèna berta, èyatorè pakon è bâbâ panèka lakonè!
Èyatorè sampèyan sakanca'an aghâbây ghâlimpo' bânnya'na 5 orèng. Bâng-sèbângnga ghâlimpo' kasebbhut ngalakonè pakon è bâbâ panèka!

Pakon 1

Èyatorè kalompo' 1 nyarè berta sè anyar nèng sala sèttong stasion TV, lajhu cathet po'-poko'na bisaos!

Pakon 2

Èyatorè kalompo' 2 nyarè berta sè anyar neng sala sèttong surat kabhâr sè bâḍâ, cathet ko'-poko'na!

Pakon 3

Sapanèka jhughâ kalompo' 3 parènta sè paḍâ neng sala sèttong stasion radio sè bâḍâ neng kottha sampèyan!

Pakon 4

Jhughâ parènta sè paḍâ, kalompo' 4 nyarè kabhâr sè anyar sè bâḍâ neng kottha sampèyan!

Pakon 5

Kalompo' 5, ngollè'è hasèlla kalompo' 1, 2, 3, sareng 4. lajhu rembhâk sakanca'an, kalompo' saponapa sè abhâḍhi berta sè akor sareng ma'nana berta!

Indikator
3.1.2 Mènjèlaskan Ciri-ciri Berita

2. Lamlampâ'ân

Ajhârbâ'âghi rè-cèrèna berta, èngghi panèka kodhu :

1. Anyar, artèna ghi' bhuru kaḍhâddhiyân.
2. Nyâta, artèna bânnè ghâbâyân otabâ co-ngoco.
3. Sabâb kaḍhâddhiyân.
4. Bâkto bân kennengngan bisa èsaksè'è.

Rè-cèrèna berta bisa nombuwâghi cem-macemma berta. Bhân-sabbhân berta nombuwâghi bâgiyân-bâgiyânna berta.
Èyatorè maos berta panèka !
Tanggal 14 Juli 2016 arè Kemmis, neng Istana Nagara Prèsidèn Joko Widodo arasmèyaghi Kapolri sè anyar, èngghi panèka Jèndral Tito Karnavian aghântè Jèndral Bâdrotin Haiti sè ngadhebbhi kèndhel pansiun.

Pakon 1

Mènorot tokèlan berta kasebbhut, ponapa anyar berta ghâpanèka?

Pakon 2

Co-ngoco ponapa bhuntèn berta ghâpanèka ?

Pakon 3

Bâḍâ ponapa neng Istana Nagara?

Pakon 4

Èyatorè kandhâ'âghi bâḍâna berta ghâpanèka bâb-sabâbbhâ!

Indikator
3.1.3 Menjelaskan Jenis-Jenis Berita

3. Lalampâ'ân

Maghut KBBI è attas, cem-macemma berta bâḍâ 11 macem, akadhi :

1. Berita acara (berta acara), catheddhân laporan sè (èghâbây sareng polisi) ngèngèngè (mengenai, Ind) bâkto kaḍhâddhiyân, kennengngan, katerrangan tor pètodhu laèn ngèngèngè sèttong parkara otabâ kaḍhâddhiyân.
2. Berita burung (kabhâr/berta sè ta' èpangghi sombhèrra, ca'na ka ca'na), èngghi panèka berta sè ghi' ta' èpangghi Lerres bhuntènna.
3. Berita keluarga (Berta kaluarga), èngghi panèka berta sè aghândhu' hal ihwal kaluwarga, akadhi kalahiran, ulang tahun (milad, hal kalahiran), parkabinan/parnèkâ'ân, tatellaghân, sarèng kamatèyan, (lumbra èpadâpa' sarèng mass mèdia cèta'/èccap, èlèktronik).
4. Berita kèmatian (berta kasèdhâ'ân), èngghi panèka berta parkara kamatèyânna/kasèdhâ'ânna sèttong orèng.
5. Berita kriminal (berta kriminal), èngghi panèka berta otabâ laporan ngèngèngè kajâhaḍhân sè èkabhânri sarèng polisi
6. Berita lutut (berta ta' karowan), èngghi panèka berta sè sombherra dâri pèha' sè ta' lajâk èparcajâ
7. Berita negara (berta naghâra), èngghi panèka berta rasmè dâri naghâra sè lumbra èpakalowar/èkakabhâr sareng pamarènta, aèssè pangomoman sè ètojjhuwâghi ḍâ' sadhâjâ bârghâ naghâra ngèngèngè èlampa'aghina ḍhâng-onḍhâng, kapotosan prèsidèn, paratoran pamarènta, otabâ hasèl-hasèlla kapotosan lègislatif.
8. Berita peringatan (berta pakèlèngan), èngghi panèka berta sè maènga' bhâkal bâḍâ'â pa-ponapa sè bhâkal kadhâddhiyân.
9. Berita polisi (berta polisi), èngghi panèka berta otabâ laporan asalla ḍâri polisi, biyâsaèpon parkara ngèngèngè kajâhadhân.
10. Berita sensasi (berta sè èjâ-parajâ), èngghi panèka berta sè èjâ-parajâ tor ka'angghuy orèng laèn bisa kapèncot.
11. Berita sepekan (berta dâlem samènggu), èngghi panèka berta/majâlah mèngguwân.
12. Berita singkat (berta sakonè'), èngghi panèka berta ḍâ'-panḍâ' kalabân bâḍâna sèttong kadhâddhiyân.

Pakon 1

Èyatorè sampèyan nyarè berta sè akaè' sareng macemma berta No.1 (Berita acara)

Pakon 2

Pètanya sè paḍâ sareng pètanya no. 1, ngèngèngè macemma berta sè nomor 2 (Berita Burung)

Pakon 3

Nyarè neng majâlah/koran berta ngèngèngè macemma berta sè no. 3 (Berita Keluarga)

Pakon 4

Nyarè Berita pètanya akadhi pakon 3, ngèngèngè macemma berta sè no 4 (Berita Kematian)

Pakon 5

Nyarè berta ḍâri Kantor Polisi ngèngèngè macemma berta sè no. 5 (Berita Kriminal)

Indikator
3.1.4 Mengidentifikasikan Unsur-unsur Pembangunan Berita (5W+1H)

4. Lalampâ'ân

Unsur-unsur otabâ bâgiyân-bâgiyânna berta èngghi panèka bâḍâ 6 sè lumbra èsambhât 5W + 1 H ḍâlem bhâsa Inggris.

Artè'èpon 5W + 1 H èngghi panèka :

W-1, maksoḍḍhâ : Whèn = Ponapa
W-2, maksoḍḍhâ : Whèn = Bilâ
W-3, maksoḍḍhâ : Whèrè = Èka'dimma
W-4, maksoḍḍhâ : Who = Pasèra
W-5, maksoḍḍhâ : Why = Aponapa
H-1, maksoḍḍhâ : How = Kadhiponapa

Maksottèpon tong-sèttongnga

W-1, maksoḍḍhâ : Bâḍâ berta ponapa ?
W-2, maksoḍḍhâ : Bilaèpon ?
W-3, maksoḍḍhâ : Èka'ḍimma ?
W-4, maksoḍḍhâ : Pasèra'an sè bâḍâ?
W-5, maksoḍḍhâ : Aponapa sabâbbhâ?
H-1, maksoḍḍhâ : Kadhâddhiyânna berta ghâpanèka kadhiponapa?

Èyatorè berta- berta sè bâḍâ è sorat kabhâr, majâlah, bulètin, radio, TV kliping pakompol otabâ cathèt (manabi kabhâr ḍâri radio otabâ TV), lajhu pantha akorraghi sareng macemma unsur-unsur berta sè bâḍâ!

Pakon 1

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an lajhu ghâlimpo' 1 nyarè okara sè bâḍâ unsur W 1-na!

Pakon 2

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an lajhu ghâlimpo' 2 nyarè okara sè bâḍâ unsur W 2-na!

Pakon 3

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an lajhu ghâlimpo' 3 nyarè okara sè bâḍâ unsur W 3-na!

Pakon 4

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an lajhu ghâlimpo' 4 nyarè okara sè bâḍâ unsur W 4-na!

Pakon 5

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an lajhu ghâlimpo' 5 nyarè okara sè bâḍâ unsur W 5-na!

Pakon 6

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an lajhu ghâlimpo' 6 nyarè okara sè bâḍâ unsur W 6-na!

Indikator
4.2.1 Membaca Teks Berita

5. Lalampâ'ân

1. Èyatorè sampèyan mèrengngaghi radio sè parappa'na nyèyarraghi bhâr-kabhâr, otabâ ngoladhi sambi mèyârsâ'âghi panyèyar TV èbâkto nyèyârraghi berta parkara pan-saponapan kadhâddhiyân.
2. Mondhut koran otabâ majâlah/Bulètin sè aèssè berta-berta parkara kalahèran, kamatèyân otabâ bhâr-kabhâr bâb kriminal.

Pakon 1

Èyatorè maos è aḍâ'na kellas, tè-ghântè contona kliping sè èponḍhut ḍâri koran/majâlah/bulètin sè aghânḍhu' berta :

a. Pakabhâran parkara kabâḍâ'ân.
b. Laporan.
c. Pangomoman.

Pakon 2

Èyatorè kanca sè laèn, nalèktèghi pamacana kancana ghâpanèka, salastarèna maca, tong-sèttong "mènilai" (ngollè'è) kadhiponapa hasèlla!

Format è bâbâ bisa abhânto sampèyan

No. Urut	Nyâmana	Kabhâr sè è bâca	Ollèna		
			Korang	Cokop	Saè

Pakon 3

Hasèlla sampèyan sè "ngollè'è" lajhu è yatorraghi ḍâ' Bâpa'/Èbhu ghuru!

Indikator
4.2.2 Menceritakan Kembali Isi Berita dengan Bahasa yang Komunikatif

6. Lalampâ'ân

Sè èmaksod sareng bhâsa sè "komunikatif èngghi panèka bhâsa sè bisa èpèyarsa'aghi kalabân jhârna' tor èssèna bisa èkangartè sareng orèng laèn.

Manabi sampèyan acarèta otabâ akabhâr pa-ponapa ka kancana, sampèyan tanto mator ka kancana kalabân terrang, jhârna', arontot, kantos kancana ngartè ponapa sè èkarèta'aghi sampèyan.

Pakon 1

Èyatorè pakon 1 neng lalampa'an 5 lakonè polè kalabân cara ta' mabi negghu' tèks berta sè èbhâkta sampèyan!

Pakon 2

Pakon 2 neng lalampa'an 5 lakonè polè mabi format sè ampon kasanḍhing!

Indikator
4.2.3 Menulis Teks Berita Sederhana

7. Lalampâ'ân

Carana nolès tèks sè majjhâ (sederhana), sapanèka :

1. Okara sè majjhâ kaḍhâddhiyân dâri
   S (subyèk) = Jhèjjhèr
   P (prèdikat) = Carètana
   O (objèk) = Tojjhuwân/katèrrangan
2. Contona sapanèka
   1. Markawi ngartè.
   2. Awi ngarè' rebbhâ.
   3. Markawi ngarè' rebbhâ è talon.
   4. Bâri' ghu-lagghu ngarè' rebbhâ è talon.

   Katèrrangan
   a. Okara sè nomer 1 = okara majjhâ
   b. Okara sè nomer 2 = okara majjhâ èpaghenna' sareng kennengnganna sè ngarè'
   c. Okara sè nomer 3 = okara majjhâ èpaghenna' sareng kennengngan tor bâktona sè ngarè'.

Pakon 1

Èyatorè sampèyan abhâḍhi berta sè majjhâ tapè orèng sè maca ngartè ponapa sè èmaksod, kalabân aghuna'aghi ca'-oca'sè ampon kasanḍhing!

<u>Ca'-oca'na:</u>

1. loka	2. lèkè	3. Rèza	4. è
5. labu	6. bettèssa	7. sampè'	

Pakon 2

Kalabân pètanya sè paḍâ sareng pakon 1 mabi ca'-oca' è bâbâ panèka

a. Lon-alon, orèng, bânnya', lajângan, ngocol, neng
b. Songay, Ali, jhuko', mancèng, è
c. Èbhu, jhuko', pasar, mondhut, è
d. Èmbhuk, dâstèr, è, ajhâi', ampèr
e. Tabrâ'ân, jhâlan rajâ, ghella', bâḍâ, neng

Latèyân Pangajhâran 2

A. Jâwab Pajhârna'!

1. Berta panèka saèstona .....
   a. kalakowan b. kennengngan
   c. oca' sèpat d. kadhâddhiyân sè anyar
2. Laporan, èngghi panèka .....
   a. atotoran b. abâlâ
   c. berta sè wajib èkabâlâ d. berta sè ta' parlo èkabâlâ
3. Pangomoman, èngghi panèka .....
   a. parma'luman b. aḍhâ-kanḍhâ
   c. acarèta d. to'-koto'
4. Rè-cèrèna berta kodhuna .....
   a. anyar b. nyata
   c. bâḍâ sabâbbhâ d. saḍhâjâ lerres
5. Berta sè anyâr, maksoddhâ .....
   a. ta' bâruy b. ta' ongghu c. ghi' bhuru d. lambâ'
6. Berta sè ta' co-ngoco, maksoddhâ .....
   a. anyar b. nyata c. oca'na orèng d. orèng bânnya'
7. Berta sè ta' èpangghi sombhèrra, èsambhânt....
   a. a. berta kaluwarga
   b. a. berta kalahèran
   c. a. berta burung
   d. a. berta kriminal
8. Berta sè ta' karowan, bhâasa Indonèsiana, èsambhât .....
   a. Berita lutut b. Berita kaki c. Berita hangat d. Berita hebat
9. Berita sè èjâ-parajâ karebbhâ dhibi', èsambhât:
   a. berta kriminal c. berta kamatèyan
   b. bertana polisi d. berta sensasi
10. Berta sè ḍâ'-panḍâ', èsambhât.....
    a. berta kaluarga
    b. berta kèmatèyan
    c. berta sakonè'
    d. berta sè ta' terrang

B. Èssè'è ti'titi' panèka!

1. Bâgiyânna berta bâḍâ .....bigghi'
2. Dâlem bhâsa Inggris bâgiyânna berta lumbra èsambhât .....+.....
3. Sè èmaksod sareng: W1, W2, W3, èngghi panèka.....
4. Sè èmaksod sareng W4, W5, èngghi panèka .....
5. Sè èmaksod sareng 1H, èngghi panèka .....

Pangajhârân 3

Kerukunan dâlam bermasyârakat

Bhâsa rèya mènangka pakakas kâ'ângghuy maḍâpa' karep, maḍâpa' maksot ḍâ' ka orèng laèn. Mèlana bâḍâ bhâsa lèsan; iyâ arèya bhâsa sè èpaḍâpa' lèbât lèsan, bâḍâ bhâsa tolèsan; iyâ arèya bhâsa sè èpaḍâpa' lèbât tolèsan, iyâ bâḍâ kèya bhâsa isarat; iyâ arèya bhâsa sè èpaḍâpa' kalabân cara isarat. Dhinèng bhâsa tolèsan arèya bhâsa sè èghuna'aghi kalabân cara ètolès. Tanto kodhu bâḍâ pandhuman otabâ horop sè èyakonè orèng bânnya'. Bhân-sabbhân bhângsa sakaḍhâng anḍi' horop bâng-sèbâng sè èyakonè bhângsa jârèya dhibi'. Akantha bhângsa Arap anḍi' bhâsa bân tolèsan sè èyakonè bhângsa Arab. Bâriyâ kèya orèng Madhurâ, anḍi' bhâsa bân pandhuman nolès bhâsa Madhurâ dhibi'. Parlo kabbhi morèd tao jhâ' bhâsa Madhurâ rèya kadhâddhiyân ḍâri pramasastra, iyâ arèya pandhumanna oca' bân okara, bâḍâ sastra otabâ sè dhâddhi èndhâna bhâsa. Mala bhâsa Madhurâ bâḍâ onḍhâgghâ bhâsa otabâ pandhumanna aghuna'aghi bhâsa ḍâ' ka orèng laèn, tojjhuwânna ka'angghuy aparèng hormat otabâ ngarghâi ḍâ' orèng sè parlo è hormat èbâkto acator.

Bâburughân Bèccè'

Bhâsa nodhuwâghi bhângsa.
Pèyara tor mertè bhâsa Madhurâ,
ajhhâ' kantos mosna.

Kompetensi Dasar

3.3 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi berbagai ragam gaya bahasa (*lalongèt)* dâlam konteks komunikatif

4.3 Menulis teks dengan *bahasa (lalongèt)* sesuai dengan kaidah dan konteksnya

Indikator
3.1. Menyebutkan Jenis-jenis Ragam Gaya Bahasa/Lalongèt

1. Lalampâ'ân

Lalongèt, èngghi panèka bâgiyân ḍâri pantha'anna sastra Madhurâ. Lalongèt aghânḍhu' bhâsa sè bisa maènḍhâ ḍâ' pamèrengngan. Ènḍhâ amarghâ aghânḍhu' ghuru laghu. Ghuru laghu , èngghi panèka monyèna bhâsa sè paḍâ. Ghuru laghu, bâḍâ 3 macem, èngghi panèka :

1. Ghuru sastra, paḍhâ horop matèna/konsonanna, akadhi: k= k, p = p, t = t, s = s. ssl.
2. Ghuru sowara/laghu, paḍâ aksara oḍi'na/vokalla, akadhi : a=a, è=è, i=i, o=o, u =u.
3. Ghuru lumaksito, paḍâ oca'na, akadhi:
   Apa = apa; mèra=mèra, lako=lako, oḍi'=oḍi', sèngko'=sèngko', ssl.

Cèm-macèmma lalongèt bâdâ 11 macèm:

1. Okara kakanthèn
2. Oca' sarojâ
3. Oca' camporan sè lalabânan
4. Kèrata bhâsa
5. Rora bhâsa
6. Bhângsalan
7. Saloka
8. Parèbhâsan
9. Èbhârat
10. Parlambhâng
11. Bhâk-tèbbhâghân

Pakon 1

Ponapa sè ènyamaè lalongèt ?

Pakon 2

Aponapa lalongèt ma' èndhâ?

Pakon 3

Saponapa bânnya'na ghuru ?

Pakon 4

Èyatorè sebbhuttaghi cem-macemma ghuru, tor parèngè conto bâng-sèbângnga 2 mègghi'!

Pakon5

Saponapa bânnya'na pantha'anna lalongèt? Èyatorè sebbhuttaghi cem-macemma!

Indikator
3.3.2 Menjelaskan Pengertian "Oca' Sarojâ"

2. Lalampâ'ân

Oca' sarojâ, èngghi panèka duwâ' oca' otabâ lebbi, bâng-sèbângnga oca' ghâpanèka aghânḍhu' artè sè paḍâ tor aghânḍhu' ghuru (saè ghuru sastra, ghuru laghu/swara otabâ ghuru sastra sareng ghuru swara/laghu.
Oladhi to-contona oca' sarojâ è bâbâ panèka!

1. Tènḍhâk tandhuk = aghânḍhu' ghuru sastra
2. Tata tètè = aghânḍhu' ghuru sastra
3. Ghuna ghinè = aghânḍhu' ghuru sastra
4. Ghâlâng ghulung = aghânḍhu' ghuru sastra
5. Ghâlâng ghulur = aghânḍhu' ghuru sastra
6. Dhughâ kèra = aghânḍhu' ghuru swara/laghu
7. Tata krama = aghânḍhu' ghuru swara/laghu
8. Sarè pathè = aghânḍhu' ghuru swara/laghu
9. Tata bhânsa = aghânḍhu' ghuru swara/laghu
10. Bhânlâ krabâ = aghânḍhu' ghuru swara/laghu
11. Dhughâ kèra = aghânḍhu' ghuru swara/laghu
12. Lara lapa = aghânḍhu' ghuru sastra/swara
13. Nyongsang nyonglet = aghânḍhu' ghuru sastra/swara
14. Pojjhâ pojjhi = aghânḍhu' ghuru sastra/swara
15. Jhârbâ jhârna' = aghânḍhu' ghuru sastra/swara
16. Ghèllar ghèllur = aghânḍhu' ghuru sastra/swara

Pakon 1

Èyatorè ponapa sè ènyamaè oca' sarojâ?

Pakon 2

Èyatorè serrat to-contona oca' sarojâ sè aghânḍhu' ghuru sastra!

Pakon 3

Èyatorè serrat to-contona oca' sarojâ sè aghândhu' ghuru swara!

Pakon 4

Èyatorè serrat to-contona oca' sarojâ sè aghândhu' ghuru sastra sareng ghuru swara!

Indikator
3.3.3 Menjelaskan Pengertian "Oca' Camporan"

3. Lalampâ'ân

Oca' camporan, èngghi panèka oca' sè kadhâddhiyân dâri duwâ' oca' otabâ lebbi sè aghândhu' ma'na/artè sèttong. Akadhi conto: ghulâ pasèr. Korsè males, mèjâ tolès, ssl

Oca' camporan bisa kadhâddhiyân dâri :

1. Oca' bhârâng + oca' bhârâng : ghulâ bâto
2. Oca' bhârâng + oca' ghâbây : tokang cokor
3. Oca' bhârâng + oca' sèpat : sabun ro'om

Oca' camporan artèna acem-macem, akadhi:

1. Ghulâ pasèr : ghulâ sè andi' sèpat akadhi sèpaddhâ pasèr (beddhi)
2. Pettès Pasèan : pettès sè asalla dâri Pasèan
3. Sabun ro'om : sabun sè andi' sèpat ro'om
4. Mèjâ tolès : mèjâ sè masthèna èkennengngè nolès
5. Sello' èmmas : sello' sè èkaghâbây dâri èmmas
6. Sello' ènten : sello' sè èkaghâbây dâri ènten
7. Somor ebbur : somor sè èghâbây kalabân ebbur
8. Pandân duri : pandân sè aduri
9. Ghilingan tebbhu : ghilingan ka'angghuy aghiling tebbhu
10. Gudâng bujâ : gudâng panyâbâ'ânna bujâ bsl.

Pakon 1

Ponapa sè ènyamaè oca' camporan ?

Pakon 2

Èyatorè sebbhuttaghi contona oca' camporan !

Pakon 3

Oca' camporan kadhâddhiyân ḍâri oca' ponapa'an bisaos? Parèngè conto bâng-sèbângnga 3 mègghi'!

Pakon 4

Èyatorè nyarè contona oca' camporan!
1. Andi' sèpat paḍâ sareng bhârâng laèn.
2. Aghânḍhu' asalla ḍâri nyamana sèttong kennengngan.
3. Aghânḍhu' kodhuna èkennengngè.
4. Èkaghâbây ḍâri bhârâng laèn.
5. Anḍhi' artè panyabâ'ânna bhârâng.

Indikator
3.3.4 Membedakan "Oca' Camporan" dengan "Oca' Sarojâ"

4. Lalampâ'ân

Bhiḍhâna "oca' camporan" sareng oca' sarojâ, èngghi panèka manabi:
Oca' camporan : artèna ca'-oca'na ta' paḍâ.
Oca' sarojâ : artèna ca'oca'na paḍâ.
Oladhi to-contona neng lalampa'an 2 sareng lalampa'an 3.

Pakon 1

Èyatorè serrat to-contona oca' camporan bânnya'na 5 mègghi'!

Pakon 2

Èyatorè serrat to-contona oca' sarojâ bânnya'na 5 mègghi'!

Indikator
3.3.5 Menjelaskan Pengertian "Oca' Kèyasan"

5. Łalampâ'ân

Oca' kèyasan, èngghi panèka oca' sè aghânḍhu' artè bânnè sè salerressa. Oca' kèyasan ampo èsambhât jhughâ oca' parsemmon, artèna oca' sè artèna ta' rang-terrangan.

Oladhi to-conto oca' kèyasan è bâbâ panèka!

1. Mata pellem = orèng sè ampo katonduwân
2. Mata pèssè = saghulina adhengngang ka pèssè
3. Ana' angkat = ana' ollèna ngala' orèng laèn
4. Atè malèn = lekkas seḍḍhi, tapè lekkas sabbhâr
5. Kènè' atè = orèng sè tako'an
6. Pèssè tampès= pèssè karènnèng
7. Pèssè cara = pèssè sè èghunâ'âghi ka'angghuy acara ka orèng sè anḍi' ghâbây
8. Pèssè sarana = pèssè sè èbâghi ka dhukon
9. Obu' potè = obân
10. Ngala' atè = orèng sè norodhi karebbhâ orèng laèn.

Pakon 1

Ponapa oca' kèyasan panèka ?

Pakon 2

Ponapa artèna ca'-oca' kèyasan è bâbâ panèka?

a. mata pellem
b. mata pèssè
b. ana' angkat
c. atè malan
è. kènè' atè

Pakon 3

Ponapa artèna ca'-oca' kèyasan è bâbâ panèka ?

a. pèssè tampes
b. pèssè cara
c. pèssè sarana
d. obu' potè
è. ngala' atè

Indikator
3.3.6 Membedakan Makna Kiasan dangan Makna Sebenarnya

6. Lalampâ'ân

Ka'angghuy ngaonèngè parbhidhâ'ânna ma'na kèyasan sareng ma'na salerressa, kodhu aghuna'aghi parbhândingan ra-okara, kantos parbhidhâ'ân antara sè duwâ' katon nyata.

Oladhi to-contona parbhidhâ'ân ra-okara è bâbâ panèka !

1. Mata pellem
   a. Alè' kaulâ èjhulughi mata pellem sareng èbhu, amarghâ salanjhângnga katonduwân
   b. Alè' kaulâ mellè cèthagghâ embi', neng matana bânnya' pellemma.
2. Mata pèssè
   a. Ali so èbhuna èkoca' mata pèssè, polana mon èro-soro ampo mènta ombhâlân pèssè.
   b. Ali sakè' mata, ta' anḍi' pèssè sè mellèya obhât perra.
3. Anak angkat
   a. Tang embhuk ngala' ana' angkat panakanna.
   b. Sabellunna ta' anḍi' ana', abâ'na ghi' ta' èyangkat dhâddhi pongghâbâ.
4. Atè malan
   a. Ghuru Salim ca'na morèddhâ atè malan, lekkas dhuka tapè lekkas sabbhâr.
   b. Atèna sabbhâr, sabâb malan sè èghâbâyâ abhâthèk cokop.
5. Kènè' atè
   a. Manabi ghi' kana' pajhât kènè' atè manabi ajhâlân è pettengnga.
   b. Ca'na ḍoktèr maskè ghi' kènè', atèna sèhat ta' aghânḍhu' panyakè'.
6. Pèssè cara
   a. Abâ'na nyârè otangan sè èghâbâyâ pèssè cara parlona tatangghâna.
   b. Bânnya' orèng mon ampon ta' anḍi' pèssè, sadhâjâ cara èlakonè maskè èlarang aghâma
7. Pèssè tampès
   a. Na'-kana' bânnyâ' morop pèssè tampès manabi ngadhèbbhi tèllasan
   b. Alè'na nangès pèssèna kabbhi èpes-tampessaghi ka tana
8. Pèssè sarana
   a. Pèssè saranana lajhu èjhuluwâghi ka dhukon sè mèlèt.
   b. Pèssè panèka mènangka sarana ka'angghuy nyokobhi kabhutowanna orèng.
9. Obu' potè
   a. Obu' potèna sajân abit sajân bânnya', amarghâ abâ'na ella towa.
   b. Neng obu'na èberri' kokar sè abârna potè.
10. Ngala' atè
    a. Mon la'-ngala' bhârâng pèyadhân, kodhu tè-ngatè, ma'lè ta' bellâ.
    b. Panglakona ampon ngala' atè ka jhârâghânna sopajâ èkanèserrè.

Pakon 1

Èyatorè sampèyan abhâḍhi okara kalabhân aghuna'aghi oca' kèyasan "mata pèssè" sareng okara kalabân aghuna'aghi oca' mata sareng oca' pèssè kantos nyata bhidhâna!

Pakon 2

Kalabân pètanya sè paḍâ sareng pakon 1 aghuna'aghi oca'-oca':

- Atè malan sareng oca' atè sareng malan
- Abu potè sareng oca' abu sareng potè

Indikator
3.3.7 Mengidentifikasi Teks yeng Memuat Kata Kiasan

7. Lalampâ'ân

Èyatorè maos teks è bâbâ panèka kalabân talètè!

Merghem Maskabin è Ghir Sèrèng
(Sè Ngangghit: Muḍhâr C.H)

http://4.bp.blogspot.com/

.....
.....

È ḍâlem carèta ra'yat, Rajha Padmi bâbinè sè raddhin. Karaddhinanna Rajha Padmi akadhi ècap-ocappaghi ḍâ' rèng binè' otabâ bân-parabân dhisa sè anyama Ghili. Nyapcap kèya ḍâ' parabân dhisa sè anyama Arghâpadmi.

Nyama Arghâpatmi èkala' ta' jhâu ḍâri nyama Rajhapatmi. Sala sèttong tojjhuwân rèng towana Arghâpadmi.

Sopajâ bisa maro'om polè Polo Ghili.

Arghâpatmi bângsana Abâ Èrfan. Orèng sè palèng soghi è dhisana. Bânnya' orèng ngoca' bujhellâ Ghili. Soghi, sabbhâr bân pabhângsa. Tarètanna

Arghâpatmi sè sarèyang jhuḍhu kalabân orèng Songennep bân la anḍi' ana' sèttong omor lèma taon. Pareppa'na asakola TK.

Bhâlâ tangghâ ḍâteng ka'angghuy long-nolongè è ḍâlem maranta lampa kabinna Arghâpatmi. Bhâlâ tangghâ kompak aghutong rojhung. Taḍâ' sèttongnga sè cèccèr. Rèng-orèng dâteng aghilirân.

.....

.....

(Ètokèl sabâgiyân tor èyâkorraghi sarèng èjhâ'an 2011, JPRM, Mingghu, 27 Marèt 2016, kaca 32)

È ḍâlem tèks è attas bâḍâ pan-saponapan oca' kèyasan (oladhi sè èghâris è bâbâna).

1. Karaddhinanna ècapcappaghi = Karaddhinanna ètoronnaghi.
2. Nyapcap kèya ḍâ' = noron
3. Nyama Arghâpadmi èkala' ta' jhâu = Nyâmana para' paḍâ'â
4. Bisa maro'om polè Polo Ghili = maka'alok, makaonang, makasohor (membuat terkenal/populer, Ind)
5. Bânnya' orèng ngoca' bujhellâ Ghili = bângatowana (tokoh, Ind)
6. Pabhângsa = loghâbâ, nyana' (suka bergaul, komunikatif, Ind)
7. Sè sarèyang jhuḍhu kalabân orèng Songennep = alakè, noro' patona orèng (kawin, Ind)
8. Bhâlâ tatangghâ = angghuta/bârghâ
9. Maranta lampa = ghâbây, parlo
10. Kompak = samarambhâ, akor, rokon
11. Ḍâteng aghiliran = acocolan, ros-terrosan

Pakon 1

Èyatorè sampèyan abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi ca'-oca' kèyasan è attas no. 1 kantos nomer 6!

Pakon 2

Pètanya sè paḍâ sareng pakon 1 abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi ca'-oca' kèyasan è attas no. 7 kantos nomèr 11!

Indikator
4.3.1 Menulis Teks dengan "Oca' Sarojâ"

8. Lalampâ'ân

Oladhi cem-macemma oca' sarojâ neng lalampa'an no. 2!
Oladhi to-contona è bâbâ panèka !

1. Tèndhâk tandhugghâ orèng ghâpanèka anḍhâp asor.
2. Sampèyan ghâlâng ghulung sakanca'an kodhuna pa'akor, jhâ' atokaran.
3. Tata kramana pajhât maghut atoran sè ampon tanto.

4. Ḍhâḍhâbuna orèng seppo ponḍhut sarè pathèna, lajhu amallaghi neng kaoḍi'ân rèn-arèn.
5. Anom kaulâ bhâlâ krabâna bânnya' alèngghi è Bândâbâsa.
6. Kaulâ sadhâjâ wajib abhânto kaom lara lapa sè pajhât korang mampo.
7. Abu-ḍhâbu kadhu dugghâ kèra, ajjhâ' kantos nyakè'è orèng laèn.
8. Kanèserrè orèng seppo kaulâ sadhâjâ sè ampon nyongsang nyonglet nyarè kasab.
9. Dhâghânganna èghellar ghellur ka pong-kampong.
10. Ghuru kaulâ manabi molang, jhârbâ', jhârna', kantos sadhâjâ kanca paḍâ ngartè.

Pakon 1

Èyatorè sampèyan abhâḍhi okara maghut ca'-oca' sarojâ neng bâbâ panèka!

1.Tènḍhâk tanḍhuk =
2. Tata tètè =
3. Ghuna ghinè =
4. Ghâlâng ghulung =
5. Ghâlâng ghulur =

Pakon 2

Èyatorè sampèyan abhâḍhi okara maghut ca'-oca' sarojâ neng bâbâ panèka!

1.Tata krama =
2.Sarè pathè =
3.Tata bhâsa =
4.Bhâlâ krabâ =
5.Ḍhughâ kèra =

Indikator
4.3.2 Menulis Teks dengan "Oca' Camporan"

9. Lalampâ'ân

Oladhi lalampâ'ân no. 3 bhâb oca' camporan sareng to-contona!
Oladhi contona ra-okara è bâbâ panèka aghuna'aghi oca' camporan!

1. Neng Jâtiroto bâḍâ pabbrigghâ ghulâ pasèr.
2. Rassana pettès pasèan pajhât para' paḍâ'â so pettès Puger.
3. Sabun ro'om èghuna'aghi ka'agghuy bhâdhân è bâkto manḍi.
4. Mèjâ Tolès rèya bhârisanna tang Aghung.
5. Sello' èmmas so sello' ènten arghâna pajhât larang.
6. È dhisana anom kaulâ bânnya' orèng aghâbây somor ebbur.

7. Poḍhâgghâ pandân duri ampo èghâbây sellana orèng ajhuwâl kèmbhâng.
8. Neng Madhurâ ghilingnga tebbhu lakar taḍâ', sè bânnya' neng Jhâbâ.
9. Guḍâng bujâ neng dhisa Panḍân Kampong Capa' cè' bânnyaa'na, amarghâ bânnya' orèng anḍi' paḍâran (Tambak untuk produksi garam, Ind).
10. Orèng Madhurâ sè amokèm è Kalimantan bânnya' dhâddhi tokang cokor.

Pakon 1

Èyatorè contona ca'-oca' camporan neng lalampa'an no. 3 bhâḍhi okara no. 1 kantos no. 5!

Pakon 2

Èyatorè contona ca'-oca' camporan neng lalampa'an no. 3 bhâḍhi okara no.6 kantos no.10!

Indikator
4.3.3 Menulis Teks dèngan "Oca' Kèyâsan"

10. Lalampâ'ân

Oladhi polè lalampa'an no. 5!
Oladhi jhughâ lalampa'an no. 6!

Pakon 1

Èyatorè sampèyan abhâḍhi okara maghut ca'-oca' kasanḍhing neng lalampa'an no. 5, ca'-oca' kèyasan no. 1 kantos no. 5!

Pakon 2

Pètanya sè paḍâ sareng pakon no. 1, ca'-oca' kèyasan neng lalampa'an no. 5 ca'-oca' kèyasan no.6 kantos no. 10!

Indikator
4.3.4 Menganalisis Teks yang Memuat "Oca' Camporan, Oca' Sarojâ," dân Kata-Kata Kiasan

11. Lalampâ'ân

Èyatorè maos tor talèktèghi ra-okara è bâbâ panèka !

1. Maskè la obu' potè sè alako nyongsang nyonglet aghâbây somor ghundâl ka'angghuy kabhutowanna bhâlâ krabâna.
2. Kabid ghi' kènè' na'-ana' potona èyajhâri nyèmpen pèssè tampes, ka'angghuy budi arè bisa mellè sello' èmmas.
3. Ana' angkaddhâ rajâ atè tor ngala' atè bhâlâ krabâna kantos bisa maddhek gudâng bujâ.

Katèrrangan

Ra-okara è attas aghândhu' ca'-oca' sarojâ, oca' camporan tor oca' kèyasan (Oladhi ca'-oca' sè ècorèt)

Pakon 1

Èyatorè ca'-oca' sarojâ, ca'-oca' camporan tor ca'-oca' kèyasan ponap'an bisaos sè aghândhu' okara sè no. 1?

Pakon 2

Èyatorè ca'-oca' sarojâ, ca'-oca' camporan tor ca'-oca' kèyasan ponap'an bisaos sè aghândhu' okara sè no. 2?

Pakon 3

Èyatorè ca'-oca' sarojâ, ca'-oca' camporan tor ca'-oca' kèyasan ponap'an bisaos sè aghândhu' okara sè no. 3?

Pangajhârân 4

Bangga Sebagai Bangsa Indonesia

Sunan Kudus dân Sunan Giri

Apa sè èmaksot tembhâng ? Ampon èjhârbâ'âghi neng è buku-buku laènna bhâb tembhâng. Tembhâng panèka sala sèttong sastra kona sè bânnya' èkalèburi orèng. Alantaran tembhâng ghâpanèka bânnya' aghânḍhu' pangajhârân sè patot èka'anḍi' orèng oḍi'. Mènorot carèta kona tembhâng ghâpanèka sè ngangghit para wali sè nyebbhârrâghi aghâma Islam neng è polo Jhâbâ bân sakobhengnga. Mèlana èssèna tembhâng bânnya' aèssè bhâb bâburughân beccè', carètana para nabbhi tor salaènna. Tembhâng panèka èpaḍâpa' kalabân cara èlaghuwâghi otabâ ètembhângngaghi. Orèng Madhurâ nyâmbhât mamaca. Orèng Jhâbhâ nyâmbhât macopat. Laghuna acem-macem, bhul-ombhullâ acem-macem. Ponapa sè èyangghit para wali panèka ta' kèngèng è bâ-obâ. Ampon bâḍâ atoran bâng-sèbâng. Bâḍâ sè abhul-ombhul Sènom, Pangkor, Kasmaran, Pucung sareng salaènna.

Bâburughân Bèccè'

Anḍhâp asor ḍâ' orèng towa wajib mongghu ḍâ' ana' poto.
Tèngka polana orèng èyokor ḍâri tata kramana ka orèng laèn

Kompetensi Dasar

3.4 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi *tembhâng macapat* sesuai dengan kaidah

4.4 Melagukan *tembhâng macapat.*

Indikator
3.4.1 Menjelaskan pengertian tembhâng macapat

1. Lalampâ'ân

Mamaca tembhâng mènangka sala sèttong macemma tembhâng.
Macemma tembhâng bâḍâ 4, èngghi panèka :
1. Tembhâng Rajâ
2. Tembhâng Tengngâ'ân
3. Tembhâng Salèsèr
4. Tembhâng Macapat

Tembhâng Rajâ, tengngâ'ân sareng salèsèr lumbra èghuna'aghi neng Jhâbâ, dhinèng tembhâng macapat lumbra ègguna'aghi neng Madhurâ.
Tembhâng macapat amarghâ neng kabhiḍhânna okara tembhâng macapat bâḍâ èmpa' keccap (Moco papat, Jhâbâ)
Èyatorè contona tembhâng macapat sè anyama tembhâng pucung talèktèghi!

Pucung

Bâpa' Pucung ropana amèn□hâ ghunong,
Ta□â' rèng sè trèsna
Mala kabbhi pa□â bâjhi'
Dhing kangghunan èlos-èlos ngès-prèngèssan

(OSD)

Orèng sè nembhânng èsambhât jhughâ orèng sè parappa'na mamaca
Neng Madhurâ ra-okarana tembhâng macapat sokklana ḍâri bhâsa kabi (bhâsa Kawi/Jhâbâ kona). Èjhâ'ânna (tolèsanna) aghuna'aghi tolèsan pèghu (tolèsan dâri aksara Arab Malaju).
Mèlana kalamon mamaca'a tembhâng macapat sè sokkla, kodhu tao maca aksara Arab. Dhinèng artèna ra-okara tembhângnga kodhu aghuna'aghi tokang tegghes. Ḍhâddhi tokang tegghes èngghi panèka orèng sè ngartè'è okara tembhâng. Kompolanna/buku sè aèssè tembhâng macapat èsambhât buku layâng. Layâng Nabbhi Yusuf, artèna buku layâng ghâpanèka aèssè carètana Nabbhi Yusuf. Layâng Ambiyâ', artèna buku layâng sè aèssè carètana para Nabbhi.

Neng Madhurâ, orèng mamaca èkamrattaghi (kompolanna tembhâng).
Èyatorè maos okara tembhâng macapat è bâbâ panèka sè aghâṇdhu' tèma :
"Bangga sebâgai Bangsa Indonesia"

Maskumbâng

Aḍu aḍu bânnè kaka' bânnè alè',
Bânnè sana' kaḍhâng,
Mon matè noro' nangèsè,
Moghâ mèlo kaèlangan.

(OSD)

Pakon 1

Tembhâng macapat èsambhât jhughâ tembhâng ponapa?

Pakon 2

Bâdâ saponapa macemma tembhâng?

Pakon 3

Ponapâ'ân bisaos macemma tembhâng?

Pakon 4

Tembhâng macem ponapa sè lumbra èghuna'aghi neng Madhurâ?

Pakon 5

Tembhâng macem ponapa sè lumbra èghuna'aghi neng Jhâbâ?

Pakon 6

Okara tembhâng macapat sè sokkla kadhâddhiyân ḍâri bhâsa ponapa?

Pakon 7

Kadhiponapa èjâ'ânna tembhâng macapat sè sokkla?

Pakon 8

Pasèra sè ènyamaè tokang tegghes?

Indikator
3.4.2 Mènyebutkan Jenis-jenis "Tembhâng Macapat"

2. Lalampa'an

Tembhâng macapat bâḍâ 9 macem, èngghi panèka :
1. Artatè
2. Sènom

3. Salangèt/Kènanthè
4. Pangkor
5. Kasmaran
6. Maskumbâng
7. Pucung
8. Ḍhârma
9. Mèjhil

Tembhâng macapat tamaso' ḍâ' puisi kona sè ghâḍuwan atoran-atoran sè ampon tanto (otonomi). Oladhi kaiḍâh-kaiḍâh/atoran-atorannna tembhâng macapat è bingkèng !

Tembhâng macapat sè ngangghit para wali, ka'angghuy nyokobhi kasennengnganna orèng Jbâha bâkto ghâpanèka.

Para wali bâkto ghâpanèka nyebbhârraghi aghâma Islam lèbât bhuḍhâjâ. Bhuḍhâjâ bâkto ghâpanèka, rèng-orèng padâ senneng ḍâ' bhuḍhâjâ bâng-sèbângnga, jhung-kèjhungan, bâjâng kolè' (tatèngghun).

Ma-asma (ma-nyama, è.i) para wali sè ngangghit tembhâng macapat.

1. Artatè sè ngangghit Sunan Kalijâga.
2. Maskumbâng, mèjhil, sè ngangghit Sunan Kudus.
3. Sènom, Salangèt sareng Pangkor sè ngangghit Sunan Muryo.
4. Pucung, Kasmaran sè ngangghit Sunan Giri.
5. Dhârma, sè ngangghit Sunan Bonang.

Pakon 1

Bâdâ saponapa macem tembhâng macapat? Èyatorè sebbhuttaghi cem-macemma !

Pakon 2

Aponapa tembhâng macapat ma' èsambhât puisi kona sè otonomi?

Pakon 3

Pasèra sè ngangghit tembhâng macapat ?

Pakon 4

Èyatorè sebbhuttaghi tembhâng ponapa'an saos sè èyangghit para wali?

Pakon 5

Para wali nyebbhârraghi aghâma Islam lèbât bhuḍhâjâ, èyatorè jhârbâ'âghi !

Indikator
3.4.3 Menjelaskan Kaidah tentang "Tembhâng Macapat"

3. Lalampâ'ân

Neng lalampa'an sè tapongkor ampon èjhârbâ'âghi jhâ' tembhâng macapat tamaso' ḍâ' puisi kona sè otonomi.

Maksoddhâ, tembhâng macapat ghâḍhuwân atoran-atoran sè ampon tanto, bhidhâ sareng macemma puisi kona sè laèn .

Èmodhi cem-macemma istilah sè aghuna'aghi neng tembhâng macapat. Istilah-istilah panèka mènangka kaidâh èpon tembhâng macapat.

1. Paddhâ, èngghi panèka bâḍâna bhiri otabâ bhâris/paddhâ neng tembhâng macapat.
2. Paddhâ andhâgghân, èngghi panèka kompolanna paddhâ sè ampon tanto ḍâlem tembhâng macapat (bâit, Ind)
3. Ghuru bilangan, èngghi panèka bânnya'na keccap neng bhân-sabbhân paddhâ.
4. Ghuru laghu/swara, èngghi panèka ghâgghârrâ sowara neng pongkasanna (ahèrra, ḍi-buḍina) bhân-sabbhân paddha.
5. Pegghâ'ânna ghâttra, èngghi panèka ambuna orèng nembhâng ka'angghuy aberri' bâkto ḍâ' tokang tegghes ngartè'è otabâ ama'naè okara tembhâng sè ètembhângngaghi.
6. Pegghâ'ânna keccap, èngghi panèka pantha'anna keccap è bhân-sabbhân paddhâ tembhâng.
7. Megghâ' kalèma, èngghi panèka megghâ' kecccap è tengnga'anna oca' kantos andhâddhiyâghi obâna artèna okara mongghu ḍâ' orèng nembhâng.

Conto:

Okara sè lerres	Okara sè èbâca sala
1. Pa' Sanèma tana mèra	1. Pa' Sanè matana mèra
2. Kocèngnga Jhi Yâsin	2. Kocèng ngajhi Yâsin
3. Sapèḍâ moḍâ	3. Sapè ḍâ-moḍâ

Pakon 1

Ponapa sè èngamaè paddhâ neng tembhâng macapat?

Pakon 2

Ponapa sè èngamaè paddhâ onḍhegghân neng tembhâng macapat ?

Pakon 3

Ponapa sè èngamaè ghuru bilângan neng tembhâng macapat ?

Pakon 4

Ponapa sè ènyamaè ghuru laghu/swara neng tembhâng macapat?

Pakon 5

Ponapa sè ènyamaè pegghâ'ânna ghâttra neng tembhâng macapat?

Pakon 6

Ponapa sè ènyamaè pegghâ'ânna kecccap neng tembhâng macapat?

Pakon 7

Èyatorè nyarè conto pegghâ' kalèma bânnya'na 2 mègghi'!

Indikator
3.4.4 Mengidentifikasi Paddhâ Anḍhegghân, Paddhâ Ghuru Bilângan, Ghuru Laghu/Swara, Pegghâ'ânna Ghâttra sareng Pegghâ'ânna Keccap Tembhâng Pucung

4. Lalampâ'ân

Èyatorè oladhi tor talèktèghi tembhâng Pucung è bâbâ panèka!

Pucung

Para kanca maḍḍhâ tebbhâk bulâ mator,
Bhârâng alos samar,
Bâuna ta' jhâma' èngghi,
Dhing kalowar kabbhi paḍâ asèrrowan

(HMD)

Latèyân Pangajhârân 4

A. Jâwab pajhârna' !

1. Bânnya'na lalongèt bâḍâ ……macem
   a. 10 b. 11 c. 12 d. 13
2. Sadhâjâ lalongèt pèrengnganna maènḍhâ ka orèng, amarghâ aghânḍhu'...
   a. langèn c. oca' sè anè
   b. oca' sè nè-bânnèyan d. ghuruwan
3. Langèn maènḍhâ ka lalongèt amarghâ aghânḍhu' ……
   a. ghuru b. oca' manca
   c. oca' sokkla d. ghuruwan
4. Bânnya'na ghuru bâḍâ ……
   a. 3 b. 4 c. 5 d. 6
5. Ghuru sastra, artèna ……..
   a. vokalla paḍâ
   b. konsonanna paḍâ
   c. vokal so konsonan paḍâ
   d. sala sadhâjâ
6. Ghuru swara/laghu, èngghi panèka ……..
   a. a. vokalla paḍâ
   b. konsonanna paḍâ
   c. vokal so konsonan paḍâ
   d. sala sadhâjâ
7. Ghuru lumaksito, èngghi panèka ……
   a. vokalla paḍâ
   b. konsonanna paḍâ
   c. vokal so konsonan paḍâ
   d. sala sadhâjâ
8. Oca' : Tènḍhâk tanḍhuk tamaso' ḍâ' ……
   a. oca' sarojâ b. oca' camporan
   c. oca' kèyasan d. sè lerres no. C
9. Oca' : Sabun ro'om, tamaso' ḍâ' …….
   a. oca' sarojâ b. oca' camporan
   c. oca' kèyasan d. sè lerres no. a
10. Oca' : Pèssè tampes, tamaso' ḍâ' ……
    a. oca' sarojâ b. oca' camporan
    c. oca' kèyasan d. sè lerres no. b

B. Jhâwab kalabân ngèssè'è ti'-titi' !

1. Macemma lalongèt akadhi …
2. Oca' sarojâ, èngghi panèka …
3. Oca' camporan, èngghi panèka ….
4. Oca' kèyasan, èngghi panèka ….
5. Contona oca' sarojâ, akadhi ….
6. Contona oca' camporan, akadhi ….
7. Contona oca' kèyasan, akadhi ….
8. Bhidhâna oca sarojâ sareng oca' camporan, èngghi panèka ….
9. Bhidhâna oca camporan sareng oca' kèyasan, èngghi panèka ….
10. Oca' sarojâ, oca' camporan sareng oca' kèyasan tamaso' ḍâ' ….

Pangajhârân 5

Ekosistem

Bânnya' kabhâr jhâ' èkosistem sè bâḍâ è alas, è tasè' sareng kennengngan laènna ampon rosak. Onènga sampèyan ponapa èkosistem panèka? Èkosistem sè èmaksot èngghi panèka kennengngganna cem-macemma kèbân asarè kakan ka'angghuy oḍi'. Kadhiponapa manabi èkosistem sè bâḍâ ghâpanèka rosak? Tombuwânna bânnya' matè, tana kerrèng lantaran taḍâ' aèng. Bhâ' kadhiponapa kèbân sè bâḍâ è kennengngan ghâpanèka? Kabâḍâ'ân sè sapanèka ngèrèng kabhârraghi ḍâ' sadhâjâ manossa kalabân saè, kadhiponapa sadhâjâ manossa èngghâl èjâb, ghumatè ḍâ' èkosistem panèka. Bâkto maḍâpa' kabhâr ghâpanèka ngèrèng aghuna'aghi pètotor sè saè. Pètotor sè saè tanto marlowaghi bhâsa sè saè, sopajâ sè narèma kabhâr panèka ghâmpang narèma kalabân saè. Ngèrèng ḍâ' sadhâjâ morèt ajhâr bhâsa ka'angghuy bisa maḍâpa' kabhâr kalabân saè.

Bâburughân Bèccè'

Anḍhâp asor ḍâ' orèng towa wâjib mongghu ḍâ' ana' poto.
Tèngka polana orèng èyokor ḍâri tata kramana ka orèng laèn

Kompetensi Dasar:

3.1 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks narasi atau deskripsi.
4.1 Membaca teks narasi atau deskripsi dengan teknik membaca.

Indikator:

3.1.1 Menjelaskan pengertian teks deskripsi

1. Lalampa'an

Manabi dèskripsi panèka bhidhâ sareng teks sè laèn. Dèskripsi panèka jhughân tamaso' ka macemma tèks otabâ bâca'an. Dèskripsi panèka ajhârbâ'âghi bânnè atotoran. Sè èjhârbâ'âghi ponapa sè kaoladhân bisaos. Manabi sè ta' kaoladhân panèka ta' èjhârbâ'âghi è ḍâlem tèks deskripsi. Artèna dèskripsi panèka aghâmbârrâghi. Dhâddhi sè èghâmbârrâghi è ḍâlem tèks dèskripsi bâgiyân lowarra bhârâng sè èghâmbârrâghi.
Maos Patètè!

Nokèl □âri:https://www.google.co.id/search?q=gambar+kucing

Oḍi'na Ebbhu'

Bâḍâ sèttong ebbhu' sè oḍi' neng alas. Dhibi'na oḍi' neng attas ka'-bhungka'an sè tèngghi. Alas kennengnganna ebbhu' rowa cè' ènḍhâna. Hawâna seggher, polana bânnya' kajuwân sè ḍâunna lebbhâ'. Bân bâḍâ songay sè aèngnga cè' bhennèngnga.
Ebbhu' lèbur ka aèng sè bhennèng, aèng bhennèng aghâbây oḍi' tremtem. Sakabbhina men-tamennan bân kèbân parlo aèng bhennèng ka'angghuy oḍi' bân tombu.
Sakalèngngaḍâ' ebbhu' takerjhât. Bâḍâ sowara brak brak krak krak, bâḍâ sowarana orèng acaca, bân bâḍâ kokossa kèya. Abbâ bâḍâ apa rèya? Sowara-sowara rowa ma' cè' rammèna. Ebbhu' arassa ta' nyaman. Ahèrra abâ'na mangkat nyarè tao, bâddhiyânna bâḍâ orèng sè parappa'na akèma, rèng-orèng rowa maddhek terpal, ngetthok ranca'na ka'-bhungka'an, bân ngoḍi'i apoy ka'angghuy marammè kabâḍâ'ân.

"Metthèk □âri carèta 'siapa yang paling cantik' cerita pada buku terbitan Mendikbud, èmadhurâ'aghi sareng M. Hafid Effendy"

Pakon 1.1

Èyatorè maos carèta è attas, lajhu jâwâb pètanya è bâbâ panèka!

1. Ponapa sè èkacarèta neng tèks è attas?
   .....

2. Neng èka'ḍimma oḍi'na ebbhuk ghâpanèka?
   .....
3. Aponapa ebbhuk sabâbbhâ oḍi' neng ka'-bhungka'an sè tèngghi?
   .....
4. Aponapa sabâbbhâ sakabbhina kèbân senneng ḍâ' aèng sè bhennèng?
   .....
5. Aponapa ebbhu' ma' takerjhât?
   .....

Pakon 1.2

Bâng-sèbângnga morèd aghâlimpo' dhâdhi 7 ghâlimpo', bhân sabbhân ghâlimpo' ka'angghuy karembhâk abhâḍi okara kalabân aghuna'aghi ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Alas : .....
2. Ka'-bhungka'an : .....
3. Bhennèng : .....
4. Akèma : .....
5. Apoy : .....

Indikator:
3.1.2 Menjelaskan ciri-ciri teks deskripsi

2. Lalampa'an

Cèrè-cèrèna teks deskripsi:
1. Ghâmbhârân sèttong bhârâng, kennengngan tor kabâḍâ'ânnèpon.
2. Ghâmbhârân sè è lakonè rarengghânna bhâdhân.
3. Ghâḍhuwân tojjhuwân ka'angghuy sè maos tor sè mèreng acora' ngalampa'aghi dhibi'.
4. Aparèng sèttong jhâjhârbâ'ân bhâb pokeddhâ berta sè aropa bârna, okoran, tor salaènna

Nokèl □âri:https://www.google.co.id/search?q=gambar+kucing

Kocèng cè' Lèburrâ

Kocèng amonyè mèong.... mèong, ater-poter nabâng ebbal kènè' ta' bu-ambu.

Kocèng amonyè mèong....mèong , cè' locona amaèn ebbal alu'-ghulu'.
Kocèng labu ebballa aghulu' ta' bu-ambu, kocèng aghulu' amonyè mèong...mèong...
Anyama sè emmas iyâ arèya sèttong kocèng abârna konèng.
Mon ètèra'è ngadhirâp paḍâna emmas.
Èbhu ngolok kalabân sebbhudhân "Si Emmas"
Si Emmas lèbur bân kecca'. Sabbhân arè èrabat èpateppa'.
Sabbhân mènggu èpanḍi'i, bân buluna èsoroy ma'lè alos.
Ahmadi bân Fida pèlak ka Si Emmas, Kaḍuwâna lèbur amaèn bân Si Emmas. Sabbhân lagghu Ahmadi bân Fida ta' loppa aberri' pakan ka Si Emmas. Sèttong bâkto Si Emmas arassa seppè. Abâ'na terro amaènna bi' Ahmadi bân Fida. Tapè kaḍuwâna teppa' bâḍâ neng sakola'an.
Rama bân Ebhuna parappa'na alako. Mèong....mèong.
Si Emmas nyarè Bhuk Mina. Brak, Si Emas nambu panci rangtang.
Palang ongghu pancina ghâgghâr! Si Emmas ghimeng,
Mèong...mèong...mèong...
Oo, ta' taona....Bhuk Mina parappa'na ka pasar. Sèngko' cè' seppèna kadhibi'ân, ca'na Si Emmas. Si Emmas ngatèla' ebbal neng ḍâpor.
Mèong...mèong
Hei...bâ'na kocèngnga sapa?, ca'na Bhuk Mina. Bâ'na kancana Si Emmas yâ. Si Emmas ghimeng bân seḍḍhi. Bhuk Mina la ta' ngennalè Si Emmas. Si Emmas berka' ka kebbhun è buḍiyânna roma. Bân dhuli acabbhur ka ḍâlem ebbak

"Metthèk □âri carèta 'siapa yang paling cantik' cerita pada buku terbitan Mendikbud, èmadhurâ'aghi sareng M. Hafid Effendy".

Pakon 2.1

Maos patètè bâca'an è attas, tor jâwâb pètanya è bâbâ panèka!

1. Carètana kèbân ponapa neng bâca'an è attas?
   .....
2. Aponapa ma' kocèngnga labu?
   .....
3. Kalabân sebbhudhân ponapa èbhu ngolo' kocèng panèka?
   .....
4. Ḍâlem kabâḍâ'ân seppè, kocèng ghâpanèka terro amaèna bân pasèra?
   .....
5. Aponapa Si emmas mè' arassa ghimeng bân seḍḍhi?
   .....

Pakon 2.2

Ngèrèng karembhâk sakanca'an, ka'angghuy nyarè papaḍâna oca' è bâbâ panèka!

1. Nabâng : .....
2. Aghulu' : .....
3. Seppè : .....
4. Ghimeng : .....
5. Seḍḍhi : .....

Pakon 2.3

Èyatorè salèn ḍâ' aksara latèn Madhurâ!

1. ꦲꦤꦶꦪꦤ꧀ꦤꦪ : .....
2. ꦱꦶꦭꦶꦲꦸꦭꦺ : .....
3. ꦲꦤꦶꦭꦸꦭꦺ : .....
4. ꦥꦸꦠꦿꦶꦪꦤ꧀ꦠꦪ : .....
5. ꦱꦶꦲꦸ꧀ : .....

Pakon 2.4

Èyatorè okara è bâbâ panèka salèn ḍâ' carakan Madhurâ!

1. Entar ka pasar nompa' sapèḍâ.
2. Asakola abhâreng kanca.
3. Mèyara kèbân bân tatombuwân.
4. Ajhâr areng-bhâreng sakanca'an.
5. Nyapot kanca sè sakè'.

Indikator:
3.1.3 Mengidentifikasi teks deskripsi berdasarkan isinya.

3. Lalampa'an

Sabellunna sampèyan ajhâr bhâb *mengidentifikasi teks deskripsi berdasarkan isinya,* sampèyan kodhuna onèng cem-macemma teks. Ka'angghuy langkong jhârbâ bhâb cem – macemma teks neng lalampa'an panèka. Ngèrèng areng-sareng ajhâr bhâb struktur tor cem–macemma teks:

Struktur teks deskripsi aropa bâḍâ bhârâng sè è jhârbâ'âghi kalabân nyata, bâgiyân – bâgiyânna kasebbut langkong jhârbâ. Struktur teks eksposisi èngghi panèka aparèng pamangghi, *argumentasi,* mamasthè pamangghi. Seḍḍheng ka'angghuy struktur teks argumentasi aropa *masalah* ka'angghuy makowat sèttong pamangghi. Salaèn ḍâri ghâpanèka, ka'angghuy struktur teks persuasi èngghi panèka akanthè' *masalah* sè bisa ngobâ artèna pangghâliyânna sè maos. Sè pongkasan ka'angghuy struktur teks narasi kodhu bâḍâ ongrodhânna bâkto.

Maos Patètè!

Nokèl □âri: https://www.google.co.id/gambar+pantai+lombang

Pasèsèr Lombâng

Pasèsèr Lombâng mènangka sala sèttong pasèsèr sè kennengnganna bâḍâ neng bhâbâ Songennep Madhurâ. Pasèsèr panèka kennengnganna neng mongghing tèmor Songennep sè ra-kèra 25 km ḍâri kottha Songennep neng kacamadhân Bhâtang-Bhâtang. Neng pasèsèr Lombâng aghânḍhu' pa'anabhân sè assrè, bhungkana comara sè rampa' apangghibhât naong ḍâ' maghârsarè sè apalessèr. Salaèn ḍâri ghâpanèka, pasèsèr Lombhâng neng sakobhengnga atompo' ḍhi-beḍḍhi sè asrè ngèyasè pa'anabhân. Neng mongghing tèmorra arontot tamennan comara kantos ka mongghing bârâ'.

Neng pasèsèr Lombâng ampon èsaḍiyâ'aghi kennengngan ka'angghuy adhurmas saamponna mandi aèng tasè' tor amèn beḍḍhi. Manabi sambi aghu-longghu, maghârsarè sè apalessèr bisa aghuna'aghi katoju'ân sè ampon èsaḍiyâ'aghi, maghârsarè sè apalessèr bisa arassaè wâl-jhuwâl sè ampon èsaḍiyâ'aghi, è ka'ḍissa ampon èsaḍiyâ'aghi ès dhugghân, rojhâk, soto Madhurâ, nasè', sareng salaènna.

Pakon 3.1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka!

1. Ponapa bhul-ombhul bâca'an è attas?
   .....
2. Bâḍâ è ka'ḍimma pasèsèr Lombâng panèka?
   .....
3. Saponapa kilo meter ḍâri kottha Songennep ḍâ' pasèsèr lombâng?
   .....
4. Kadhiponapa kabâḍâ'ânna pasèsèr Lombâng?
   .....

Pakon 3.2

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an, palèng sakonè' tello orèng ka'angghuy abhâk-rembhâk nyarè artèna ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Paanabhân : .....
2. Mongghing : .....
3. Maghârsarè : .....
4. Ngèyasè : .....
5. Apalessèr : .....

Pakon 3.2

Èyatorè aghâlimpo' sakanca'an, palèng sakonè' tello orèng ka'angghuy abhâk-rembhâk bhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Paanabhân : .....
2. Mongghing : .....
3. Adhurmas : .....
4. Sakobhengnga : .....
5. Atompo' : .....

Indikator:
3.1.4 Membedakan teks deskripsi dengan teks lainnya

4. Lalampa'an:

Bhidhâna Tèks Deskripsi sareng Tèks Narasi

Tèks panèka kèngèng jhughân èsambhât bâca'an kèngèng jhughân èsambhât *wacana.* Tèks panèka bânnya' macemma. Bâḍâ sè èsambhât narasi, eksposisi, persuasi, argumentasi, sareng jhughânan èsambhât dèskripsi.

Manabi dèskripsi panèka bhidhâ sareng narasi. Dèskripsi panèka jhughân tamaso' ka macemma tèks otabâ bâca'an. Dèskripsi panèka ajhârbâ'âghi bânnè atotoran. Sè èjhârbâ'âghi ponapa sè kaoladhân bisaos. Manabi sè ta' kaoladhân panèka ta' èjhârbâ'âghi è ḍâlem tèks dèskripsi. Artèna dèskripsi panèka aghâmbârrâghi. Dhâddhi sè èghâmbârrâghi è ḍâlem tèks dèskripsi bâgiyân lowarra bhârâng sè èghâmbârrâghi.

Tèks narasi èngghi panèka bâca'an sè èssèna notorraghi sèttong bhâb. È ḍâlem narasi kèngèng jhughân atotoran bânnyâ' bhâb. Tantona bâktona atotoran langkong abit manabi èbhanḍhingngaghi sareng sè atotoran sèttong bhâb. È ḍâlem atotoran panèka, tantona ta' kèra alonca' notorraghi kèng-bingkèngnga, sè ètotorraghi èkabidhi ḍâri mamolanna kantos sè kèng-bingkèng kadhibi'.

Pakon 4.1

Èyatorè karembhâk sakanca'an, ngèrèng paterros okara è bâbâ panèka kantos dhâddhi bâca'an deskripsi!

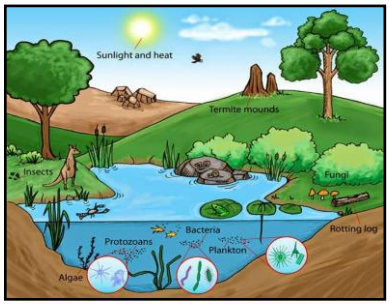
1. Apalessèr neng pasèsèr Jhumèyang
   .....
   .....
2. Èndhâna Apoy Dhângka
   .....
   .....
3. Paanabhân Ghunong Ghighir
   .....
   .....

Pakon 4.1

Èyatorè abhâdhi paragraf deskripsi adhâsar ghâmbhâr sè ampon kasandhing!

1.
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....

2.
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....

Indikator:
4.1.1 Membaca teks deskripsi dengan teknik membaca nyaring

5. Lalampa'an

Tasè' Jhumèyang

Tase' Jhumèyang aropa sala sèttong tasè' sè assrè tor èndhâ sè bâdâ è mongghing tèmor kottha Mekkasân. Neng è tasè' Jhumèyang ampon ghenna' sareng pan-saponapan kennengngan sè maperna mongghu dâ' sadhâjâ sè apalessèr. È antarana bâdâ langghâr ka'angghuy èbâdâ, kennengan

ka'angghuy nono jhuko', tor kennengan ka'angghuy aḍon-janḍon sakanca'an. Tasè' Jhumèyang, mènangka tasè' sè assrè akor ka'angghuy malèpor atè para rabu.

Pakon 4.1

Èyatorè maos ghâncaran deskripsi è attas kalabân sowara sè nyarèng akor sareng lafal tor èjhâ'ânnèpon!

Pakon 4.2

Èyatorè karembhâk sakanca'an ka'angghuy nyarè papaḍâna oca' è bâbâ panèka!

1. Assrè : .....
2. Apalessèr : .....
3. Aḍon-janḍon : .....
4. Langghâr : .....
5. Malèpor atè : .....

Indikator:
4.1.2 Menceritakan kembali isi teks deskripsi.

6. Lalampa'an:

Sabellunna nyarèta'aghi teks deskripsi neng sèttong bâca'an, panjhennengngan kodhuna maos kalabân talètè èssèna teks sè bhâkal ècarèta'aghiyâ. Salastarèna èmaos kalabân talètè, panjhennengngan kodhu paham ḍâ' èssèna teks kasebbhut otamana ḍâ' pokeddhânna bâca'an. Saterrossèpon panjhennengngan nyarèta'aghi teks kalabân *intonasi, lafal*, sareng èjhâ'ân sè saè tor sè lerres.

Maos kalabân jhârna'!

Rama monḍhut rasoghân neng toko ka'anghuy Fieda mènangka persèn *ulang tahun*. Rasoghân kasebbhut ḍâri kaèn katon, bârnana mèra ngoḍâ korang langkong arghâna 175 èbu, okoranna 10, akor kalabân kamarra kennengnganna Fieda bilâ ajhâr ngalokonè pakon ḍâri ghuruna.

Pakon 4.2

Èyatorè maos tèks è attas, lajhu carèta'aghi polè mènorot bhâsana panjhennengngan dhibi'!

Indikator:
4.1.3 Menulis teks deskripsi sederhana

7. Lalampa'an:

Neng bhâb-bhâb sabellunna ampon èjhârbâ'aghi bhâb carana nolès teks deskripsi. Tèks deskripsi panèka sabellunna ètolès panjhennengngan kodhu nantowaghi pokeddhân ponapa sè parlo èghâmbhârraghi aḍhâsar fakta otabâ kabâḍâ'ân sè nyata.

Pakon 3.1

Èyatorè aghâlimpo' bâng-sèbângnga tello orèng ka'angghuy nyoson okara teks deskripsi aḍhâsar ghâmbhâr sè ampon kasanḍhing!

1.

.....
.....
.....
.....
.....

2.

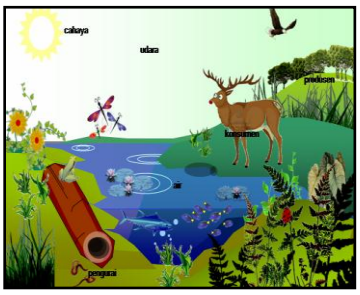
.....
.....
.....
.....
.....

3.

.....
.....
.....
.....
.....

Pakon 3.2

Karembhâk sareng kanca sabângkuna lajhu ètarorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka aḍhâsar ghâmbhâr è attas!

1. Kèbân ponapa'an bisaos sè bâḍâ neng ghâmbhâr kasebbhut? Sebbhuttaghi!
   .....
2. Bhul-ombhul ponapa'an sè akor sareng ghâmbhâr kasebbhut?
   .....
3. Tombuwân ponapa'an bisaos sè bâḍâ neng ghâmbhâr kasebbhut? Sebbhuttaghi
   .....
4. Èyatorè bhâḍhi ḍuwâ' okara sè akor sarevng èssèna ghâmbhâr kasebbhut!
   .....

A. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân mèlè jâwâbhân sè èyangghep palèng lerres!

1. Teks deskripsi èsambhât jhughâ teks sè.....
   a. aghâmbhârraghi
   b. nyarèta'aghi
   c. mènangka pamangghi
   d. ajhârbâ'aghi
2. Sè tamaso' ḍâ' cèrèna teks deskripsi èngghi panèka....
   a. nyarèta'aghi kabâḍâ'ân
   b. ajhârbâ'aghi kabâḍâ'ânna kennengngan
   c. ghâmbhârân sèttong bhârâng, kennengngan, tor kabâḍâ'ânnèpon
   d. jhâk-ngajhâk ḍâ' orèng laèn sopajâ ngalakonè parèntana
3. Oca' papaḍâna apalessèr, èngghi panèka....
   a. atatèlè
   b. nyapot
   c. bis-cabisân
   d. ajâr-kalènjâr
4. Pasèsèr Lombâng bâḍâ neng kabhupatèn....
   a. Sampang
   b. Songennep
   c. Bhângkalan
   d. Mekkasân
5. Pasèsèr Jhumèyang bâḍâ neng kabhupatèn....
   a. Mekkasân
   b. Sampang
   c. Bhângkalan
   d. Songennep
6. Tabhâligghâ oca' "seppè" èngghi panèka....
   a. sella'
   b. copè'
   c. rammè
   d. possa'
7. ᮃᮒᮧᮒᮔᮀ tolèsan latènna èngghi panèka....
   a. plotan
   b. poppo'an
   c. asapol'an
   d. palotan
8. Oca' **motèyara** tolèsan carakan Madhurâna èngghi panèka....
   a. ᮄᮨᮔᮧᮄᮨᮔᮀᮀ
   b. ᮄᮨᮔᮧᮔᮀᮀ

c. ꦏꦮꦶꦠꦤꦺꦴꦫꦤ꧀

d. ꦩꦏꦱꦸꦫꦤ

9. *Susi asakola neng sala sèttong sakola'an neng kabupatèn Mekkasân, sabbhân arè Susi ngangghuy ko□ung abârna potè tarsaka□hâng abârna konèng, biyasana Susi aghuna'aghi ettas abârna celleng, kalambhina potè, errogghâ mo-semmo abu tomang, Susi sè tèngghina langkong 150 cm an□i' tarètan nyamana Anisa.*
   Mènorot èssèna paragrap kasebbhut, tamaso' paragrap....
   a. Eksposisi
   b. Narasi
   c. Persuasi
   d. Deskripsi
10. *È nalèka Rato Ronggosukowati marènta Mekkasân (1530-1616) è Madhurâ kadhâddhiyân nèmor lanjhâng sè èsambhât kèya nèmor kara, abiddhâ □utaon. Sa abiddhâ □utaon jârèya è Madhurâ manossa bân èbinna pa□â arebbhu' aèng. Sè bâriyâ asabâb ngay-songay bân sombher ella pa□â kerrèng.*
   È bâkto jhâman nèmor kara jârèya Rato Ronggosukowati talèbât sossa, tapè lajhu □âri sopennaèpon ngartè jhâ' sabâbbhâ nèmor kara jârèya marghâ bâ□â orèng ka□uwâ atapa è tèmor lao'na kraton (Asas)
   Mènorot tokèlan teks è attas tamaso' paragrap....
   a. Deskripsi
   b. Eksposisi
   c. Persuasi
   d. Narasi

B. Èssè'è ti'-titi' nèng al-soal è baba panèka !

1. Sala sèttong kèbân sè tamaso' *èkosistem* sè bâḍâ neng tasè' èngghi panèka .....
2. Atatèlè tolèsan carakan Madhurâna èngghi panèka.....
3. ꦧꦲꦱꦱ tolèsan latènna èngghi panèka.....
4. ꦩꦏꦱꦸꦫꦤ tolèsan latènna èngghi panèka.....
5. Sala sèttong cèrèna paragraf deskripsi èngghi panèka....

C. Èyatorè jawab pajharna' !

1. Ponapa sè èmaksod paragraf deskripsi?
2. Sebbhuttaghi cèrè-cèrèna paragraf deskripsi?
3. Èyatorè abhâḍhi sèttong paragraf sè aghânḍhu' deskripsi!
4. Èyatorè salèn ḍâ' carakan Madhurâ!
   a. Po-sapo lèntè
   b. Bengkona rajâ
   c. Pèssèna èlang

5. Èyatorè sarè oca’ lalabânna ca’-oca’ è bâbâ panèka!
   a. Èntar
   b. Mangkat
   c. Sakè’
   d. pènter

Pangajhârân 6

Tema: Organ Tubuh Manusia Dan Hewan

Manossa tamaso' makhlok sè samporna, sè sapanèka alantaran kaparèngan akal pèkkèran sè dhâddhi bhidhâ sareng makhlok laènna. Bhân-sabbhân makhlok anḍi' bujud bhâdhân bhidhâ tor bhâsa bâng-sèbâng. Sapanèka jhughâ manossa, anḍi' bujud bhâdhân bhidhâ sareng makhlok laènna, jhughâ anḍi' bhâsa sè èghuna'aghi ka'angghuy maḍâpa' karep sè èkaparlo ḍâ' sasamana. Mèla bhâsa mènangka pakakas sè bisa èghuna'aghi ka'angghuy maḍâpa' karep ḍâ' sasamana. Bhâsa sè saè èngghi panèka bhâsa sè èndhâ tor aghânḍhu' tata krama, anḍhâp asor, ngarghâi ḍâ' orèng sè èkasareng acator. Bhâsa Madhurâ sala sèttong bhâsa sè saè, sabâb bânnya' aghânḍhu' tata krama ghâpanèka. Manabi sapanèka ngèrèng areng-sareng ḍâ' sadhâjâ orèng madhurâ ka'angghuy mèyara, mertè ḍâ' bhâsa Madhurâ, sè sapanèka sopajâ kaulâ satarètanan orèng madhura dhâddhiyâ orèng moljâ.

Baburughan Bèccè'

Atoro'a dhibi'na ḍâ'ka Bhupa' Bhâbu' Ghuru Rato sopajâ salamet oḍi' è dhunnya kantos akhèraddhâ

Kompetensi Dasar

3.3 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi berbagai ragam gaya bahasa *lalongèt)*dalam konteks komunikatif.

4.3 Menulis teks dengan *basa lalongèt* sesuai dengan kaidah dan konteksnya.

Indikator:
3.3.1 Menjelaskan pengertian *oca' pangalem*

1. Lalampa'an

Oca' pangalem èngghi panèka oca' sè ajharbâ'âghi sadhâjâ pangalemmanna annghuta bhâdhân. Ampon kasokanna Sè Kobâsa mahlok bhâḍhiyanna (buatannya, Ind) acem-macem, akor sareng kasokan-Na. Artè'èpon sadhâjâ mahlok è dhunnya panèka ta' paḍâ sadhâjâ, bâḍâ sè bâghus, bâḍâ jhughâ sè korang bâghus. Manossa sabâgiyân ḍâri mahlokka Sè Kobâsa, Allah SWT. Satarètanan saos robâna ta' paḍâ. Parobâ'anna ta' paḍâ , sanaos bâḍâ sè rèp-mèrèp akaḍhi kembhâr satarètanan. Kalahiran, kamatèyan, jhuḍhu bâris sareng rajhekkè panèka sadhâjâ kakobâsa'anna Allah SWT.

Èyatorè tembhâng Kasmaran è bâbâ panèka maos patètè, lajhu talèktèghi èssèna!

Kasmaran
Mapan bennang areng mèlè
Ḍhingkol tèppang bhâu bhiḍhâng
Ḍu mennang ḍâ' jhângjhâng konèng
Arapa ma' dhâddhi mennang
Mètorot mèlèya
Anggher mahlok canḍhang jhuḍhu
Allah Kobâsa bân bennang

1961 (O.S.D)

Katerranganna ca'-oca':

1. Ajhârbâ'âghi = sè parlo nerrangngaghi
2. Angghuta = bâgiyan, (anggotanya, Ind)
3. Kasokan (è, b) = 1. kenḍâ'na (e, i), terro (e, i)
   2. aghellâ' (e, i)
4. Saos = bhâi (è, i)
5. Parobâ'anna = lakè' binè'na
6. Sanaos (è, b) = maskè (e, i)
7. Rèp-mèrèp = semmo paḍâ, abâk paḍâ
8. Kembhâr = ḍuwâ' sè ḍâ-paḍâ
9. Jhuḍhu bâris = dhâddhi lakè binè
10. Mapan = bhâghus, teppa'
11. Bennang = kobâsa
12. Ḍhingkol = oca' panyalè ka lengngen sè jhubâ' (ta'

padâ so sè teppa')

13. Tèppang = oca' panyalè mongghu ka soko (kangan kacèrra lanjhângnga ta' padâ)
14. Bhâu bhidhâng = jheppak (pangalemmanna mongghu ka bhâu sè bhâghus)
15. Jhângjhâng konèng = pangalemmanna bhâdhân sè sodhek tor kolè'na konèng
16. Anggher (è, i) = nyopprè (è, b), ma'lè, sopajâ
17. Canḍhâng = nganggghuy

Pakon 1.1

Jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jhârna'!

1. Ponapa sè ènyamaè oca' pangalem?
2. Pasèra sè bennang mongghu ka mahlok madhâddhi bhâghus sareng jhubâ'?
3. Pasèra sè nantowaghi jhuḍhu bâris?
4. Bhâu sè bhâghus, pangalemmanna ponapa?
5. Pasèra nyanḍhâng jhuḍhu?

Pakon 1.2

Ponapa artèna/ maksoddhâ ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Kasokan =
2. Saos =
3. Sanaos =
4. Mèrèp =
5. Kembhâr =
6. Mapan =
7. Ḍhingkol =
8. Anggher =
9. Canḍhâng =
10. Bennang =

Pakon 1.3

Èyatorè ca'-oca' neng pakon 1. 2 kaghâbây okara jhâ'-majjhâ saos!
Jhâ-majjhâ (sederhana, Ind).

Indikator:
3.3.2 Menjelaskan ciri-ciri *pangalem*

2 Lalampa'an

Rè- cèrèna/ ḍhâ- tanḍhâna oca' pangalem èngghi panèka manabi ropana/ bujuddhâ angghuta bhâdhânna otabâ kabâḍâ'anna tèngkana orèng sè èmaksod (lakè' otabâ binè') èkatèngal (dipandang, Ind) saè.
Serrèng (segghut) pa-ponapa sè bhâghus ghâpanèka èyanḍhingaghi ḍâ' kèbân otabâ laènna. Èyatorè tembhâng Senom è bâbâ panèka talèktèghi.

Soko kalabân Bal

A. È sapa bâ'na nyamana,
Neng tang aḍâ' rèng-maorèng,
Mathotthong apa kèng ketthang,
Mathettheng ternya' kabbhi
Ngoca'a jherruk Bhâli,
Kolè'na ta' konèng bhiru,
Ra-kora ta' bâriyâ,
Kemma soko kemma lè'èr
Bhângon bungkol mèmper ḍâ' bhângonna cèthak.

B. Ollè dhâddhi kalonthongan,
Sè bhuppa'na tatta' orèng,
Èkaghâbây bât-lèbâddhân,
San engko' èpakon ghuttè,
Na' potona sabânnè,
Tokang abhersè'è sèngko',
Ka ebbhu' cè' tako'na,
Èpes-krèpès taḍâ' karè,
Ḍu sè bhângka ma'angkreng sapa bhâ'nèngan.

(ètokèl tor èyakorraghi èjhâ'anna sareng èjhâ'an taon 2011, ḍâri buku Basa Madhurâ Umum I, angghidhânna M. Wirjo Asmoro, Taon 1952)
Tembhâng è attas ampon moḍḍhâ ra-okarana taḍâ' sè aghânḍhu' pangalem.

Èyatorè èmodhi ca'-oca' pangalem mongghu ka orèng è bâbâ panèka!

1. Alèssa = anḍâun mèmbhâ
2. Bângkongnga = nakèr lèmas

3. Bhâuna = nèmbhângan, bhidhâng
4. Bibirrâ = manggis karèngngat, jherruk salonè
5. Bulu kèjhâ'na = nyekkar tanjhung
6. Bettèssa = ampoḍhâk nyongsang
7. Ḍâḍâna = jheppak
8. Ḍâina = ngapètèng
9. Èlongnga = narcèng
10. Ghârighi'na = angrajhung ḍuri
11. Ghighina = ambhâliling
12. Ghellungnga = ambhukor nèngngep
13. Kolè'na sè konèng = emmas è sanglèng, konèng monḍhu
14. Kolè'na sè celleng = celleng manggis
15. Lè'èrra = angghulu manjhângan, akalong-kalong tontonan
16. Lengngenna = angghâṇḍhibâ èpenthang
17. Matana = morka'
18. Oca'na = lemma' manès, paè' maddhu
19. Obu'na = malè' katopa', nyasar bângkong, nyasar tombet
20. Palèrègghâ = bhânthèng akerrek
21. Pajhâlânna = nètèr kalènang
22. palèmbâyyâ =meltas panjhâlin
23. Pamèsemma = mèsem bâlibis
24. Pèpèna = ngalompang
25. Pokangnga = ambâru loros
26. Robâna/ mowana = ambulân pornama
27. Robâna sè konèng = raddhin konèng
28. Robâna sè celleng = celleng seḍḍhâ'
29. Tèng-entènganna = angghâ-ghâttèng
30. Pangabâssa = andhâmar ka'angènan
31. Songoddhâ = anglala' nèngghâ', mèyol
32. Sosona = nyengkèr ghâḍḍhing
33. Tombeddhâ = nellor mano'
34. Partèngkana = anḍhâp asor
35. Obânna = nyambhel bijjhân
36. Parabâ'anna = manḍâ' dumè'

Katerranganna ca'-oca' sè parlo!

1. Èkatèngal (è, b) = èyoladhi (è, b), èjhelling, èyabâs (è,i)
2. Serrèng (è, b) = segghut, ampo (è, i)
3. Èyanḍhiyaghi = èbhânḍhingngaghi
4. Talèktèk = talètè, tètè, ngastètè
5. Rèng-maorèng = paḍâ sareng orèng
6. Mathotthong = makembung, marajâ
7. Kèng = oca' sakèng èkala'
8. Mathettheng = kabâḍâ'anna bhâdhân
9. Ternya' = terren (ta' kepa')
10. Ra-kora = kura-kura (Ind), katèmpa

panḍâ'na

11. Kemma = ḍimma
12. Mèmper = paḍâ so, para' paḍâ'â
13. Kalonthongan = buwana nyèor sè rosak, ghâlunthongan
14. Tatta' = noghel ngangghuy bhirâng
15. Èpakon (è, b) = èsoro (e, i)
16. Ghuttè =majhâḍi' lakè', paman
17. Sabânnè = sapalè, sabâgiyan, salaèn
18. Èbbhu' = bajing (Ind)
19. Èpes- krèpes = èwes- krowes
20. Karè = sisa (Ind)
21. Bhângka = oca' kasarra matè
22. Maangkreng = maangga'
23. Bhâ' nèngan = ngara (gerangan, Ind)
24. Moḍḍhâ = terrang, cettha, jhârbâ'
25. Nakèr lèmas = paḍâ so takèrra rojhâk (bentuk limas, Ind)
26. Nèmbhângan = paḍâ so tèmbhângan
27. Karengngat = maroka, merekah (Ind)
28. Salonè = saoler, sasowèt
29. Nyekkar = paḍâ so kembhâng
30. Ampoḍhâk = paḍâ so kembhângnga panḍân
31. Nyongsang = tabhâlik
32. Ngapètèng = paḍâ so tapètèng
33. Angrajhung = bhângonna jhâng-lanjhâng abâk larsèp (agak lancip, Ind)
34. Ambhâliling = akantha bhâliling (kèbân kènè' bhângsana lala', lèmbângnga celleng ngadhirâp (ngennyer))
35. Ambhukor = akantha bhukor (ḍhâ-bâḍḍhâ ḍâri konèngan para' paḍâ'â so èmbèr, segghut èkabâḍḍhâ sèrè pènang kalamon alamar parabân)
36. Nèngagep = nongngep, tengkurap (Ind)
37. Èsanglèng = èsempo, èyosso, èbhersè'è
38. Angghulu = paḍâ so ghulu (bhâsana lè'èr)
39. Tontonan = aget-legget
40. Angghâṇḍhibâ = paḍâ so ghâṇḍhibâ (jhâmparèng) bâgiyânna pana sè melkot èkentheng so talè.
41. Malè' = apalè' (orongnga katopa' mon èlarlar)
42. Nyasar = loros, ngara nojjhu
43. Akèrèk = cèthagghâ bhântheng abâk malèngos
44. Nètèr = atèngka' ghân sakonè'
45. Meltas = aghuli ka attas ka bâbâ
46. Bâlibis = kèbân sabhângsana dhâlko'
47. Ngalompang = paḍâ so buwâna kalompang
48. Ambâru loros = paḍâ so bhunkana bâru
49. Angghâtghâttèng = paḍâ so bhângonna ghâtghâttèng (cekkèng è tengnga)
50. Andhâmar = paḍâ so dhâmar
51. Anglala' = paḍâ so lala'
52. Mèyol = paḍâ so pèyol (toḍi' kènè' ka'angghuy maalos)
53. Nyengkèr = paḍâ so cengkèr (bhâtogghâ nyèyor sè ngoḍâ)

54. Nellor = paḍâ so tellor
55. Anḍhâp asor = santun (Ind)
56. Nyambhel = paḍâ so sambhel. bijjhân = sè biyasa èghuna'aghi mon aghâbây dè-ondè.
57. Manḍâ' = abhângon panḍâ'
58. dumè' = kènè', mongghu ḍâ' orèng

Pakon 2.1

Ponapa artèna/ moksoddhâ ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Rèng-maorèng
   .....
2. Ternya'
   .....
3. Mèmper
   .....
4. Kalonthongan
   .....
5. Bhângka
   .....

Pakon 2.1

Ponapa rè-cèrèna oca' pangalem?

.....

Pakon 2.3

Ponapa pangalemma ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Obu'
2. Ḍâi
3. Alès
4. Bulu kèjhâ'
5. Mata
6. Èlong
7. Pèpè
8. Bibir
9. Ghighi
10. Oca'na
11. Ḍâḍâ
12. Lengngen
13. Ghârighi'
14. Lè'èr
15. Pokang
16. Tèng-antèngan
17. Bettès

Indikator:
3.3.3 Menjelaskan pengertian *panyalè*

3. Lalampa'an

Neng lalampa'an ḍuwâ' sareng neng lalampa'an sèttong bâḍâ contona Tembhâng Sènom sareng Kasmaran. Neng ra-okara tembhâng sè ḍuwâ' ghâpanèka ampon moḍḍhâ otabâ terrang ka'ḍimma ca'-oca' sè aghândhu' artè pangalem sareng panyalè. Tegghessa sadhâjâ ca'-oca' sè nodhuwâghi pa-ponapa sè jhubâ' tamaso' ḍâ' ca'-oca' panyalè.

Pakon 3.1

Èyatorè pèlè/sarè ca'-oca' sè aghândhu' panyalè neng Tembhâng Kasmaran (lalampa'an 1) sareng Tembhâng Sènom (lalampa'an 2). Lajhu jhârbâ'âghi artè/ maksoddhâ!

Pakon 3.2

Ca'-oca' panyalè è bâbâ panèka talektèghi, lajhu èmodhi/ kènga'è!

1. Obu' = gârâmbis, ceng-ngaraceng, bhuthak
2. Mata = buta, bulâr, pèlè', ngèsngès
3. Ḍâi = gânol, mano'nong
4. Cangkèm = cangkèm landu', bâlghem
5. Pèpè = kèltop, kembung
6. Bibir = dhâlbi, ghumbing
7. Ghighi = nyorngat, solè, dhângnga', nga'-rongnga'
8. Èlong = mergâng, bhirsek, pèppè', sengngong
9. Colo' = sengngap, pèrot
10. Cèthak = genḍong, pèspas, gânol, ḍhâstoma, pècos, bhuthak
11. Ḍâḍâ = anḍâḍâ mano'

12. Tabu’ = jeḍḍut, pending
13. Tengnga = tekkok, bungko’
14. Bângkong = sèpèt, tèpès
15. Kopèng = koper
16. Kalèncebbhân = ameng
17. Lengngen = ḍhingkol, tokkong
18. Ghârighi’ = ḍhâmpè’, kother, kètthèng
19. Bujhel = bujhel kennong
20. Soko = pèthok, bhinjhet, tèppang
21. Bettès = kèrès, bengbeng
22. To’ot = ghâthèk
23. Cacana = pèllat, lo’la’, ngernger, ngarbus
24. Patoju’na = aḍârakkang, nèkkang
25. Tèngka polana = gâr-jâlânggârân
26. Pajhâlânna = gâng-dâlinggângan, asèmbar, ghejjhâd, tèppang

Indikator:
3.3.4 Menjelaskan ciri-ciri *panyalè*

4. Lalampa’an

Rè-cèrèna oca’ panyalè ampon sakonè’ èjhârbâ’âghi neng lalampa’an tello’. Sadhâjâ ca’-oca’ sè nodhuwâghi kabâḍâ’ân otabâ ropa, robâ sè jhubâ’, tamaso’ ḍâ’ oca’ panyalè.

Pakon 4.1

Èyatorè sebbhuttaghi panyalèna!
1. Obu’
2. Cèthak
3. Ḍâi
4. Mata
5. Èlong
6. Pèpè
7. Kopèng
8. Bibir
9. Ghighi
10. Colo’

Pakon 4.2

Ca’-oca’ è bâbâ panèka panyalèna angghuta bhâdhân sè ka’ḍimma?
1. Jeḍḍut
2. Kennong
3. Bungko’
4. Sèpèt

5. Bengbeng
6. Pèthok
7. Ghâthèk
8. Kother
9. Ḍhingkol
10. Ghejjhâd

Indikator:
3.3.5 Menjelaskan pengertian *èbh□r□t.*

5 Lalampa'an

Sè èmaksod sareng èbhârât èngghi panèka oca' ḍhi-anḍhiyân lumbrana èbhârât panèka èyanḍhiyaghi ḍâ' bhârâng, kèbân, otabâ kabâḍâ'ân. Èbhârât jhughâ tamaso' ḍâ' LALONGÈT
Neng Lalongèt, èbhârât saèstona parèbhâsan, sè èkabidhi sareng oca' èbhârât akadhi: akantha, marabhut, sapertè, sareng salaènna.
Tegghesse èbhârât neng lalongèt saèstona satarètanan sareng parèbhâsan.
Jhughâ èbhârât èghuna'aghi neng cap-ocabhân pangalem mongghu ḍâ' angghuta bhâdhân kalabân èter-aterrè anuswara (ètandhukkaghi).

Pakon 5.1

A. Èyatorè to-conto èbhârât è bâbâ panèka èmodhi!
1. Èbhârât bellu' abunto' arè'
2. Akantha pè-sapèyan pappa
3. Parsasat èyocol paju
4. Èbhârât dhurin amoso tèmon
5. Martabhât bhellu noro' asennèn
6. Sapertèna ambujâi saghârâ
7. Akadhi apeḍḍhisan cabbhi
8. Èbhârât bhelling kaojhânan
9. Marabhut aḍântè' ghettana bâto
10. Parsasat ḍhek-anḍhegghâ tasbhi.

B. Panèka contona oca' èbhârât sè aghuna'aghi ter-ater anuswara.
1. Anḍuri panḍân
2. Angrajhung ḍuri

3. Ambhukor nengngep
4. Angghâ-ghâttèng
5. Ampoḍhâk nyongsang
6. Ambhâliling
7. Anḍâun mèmbhâ
8. Angghânḍibâ èpenthang
9. Ambâru loros
10. Nellor mano'

Pakon 5.1

Èyatorè to-conto èbhârât neng pakon 5. 1 A, ponapa artèna!

1. Èbhârât bellu' abunto' arè'
2. Akantha pè-sapèyan pappa
3. Parsasat èyocol paju
4. Èbhârât dhurin amoso tèmon
5. Martabhât bhellu noro' asennèn
6. Sapertèna ambujâi saghârâ
7. Akadhi apeḍḍhisan cabbhi
8. Èbhârât bhelling kaojhânan
9. Marabhut aḍântè' ghettana bâto
10. Parsasat ḍhek-anḍhegghâ tasbhi.

Indikator:
3.3.6 Menjelaskan ciri-ciri *èbh□r□t.*

6. Lalampa'an

Ampon sakonè' èsèrghing ḍhâ-tanḍhâna èbhârât, èngghi panèka oca' sè nganḍhiyaghi/ abhânḍhingngaghi angghuta bhâdhân, otabâ tèngka pola tor kabâḍhâ'ân sareng kèbân, bu-tombuwân, otabâ laènna.
Oladhi polè pakon 5. 1 A sareng B.

Pakon 6.1

Èyatorè ponapa artèna to-contona èbhârât neng pakon 5. 1 B!

Indikator:
3.3.7 Menjelaskan pengertian *paparĕghăn.*

7. Lalampa'an

Paparèghân neng jhâbâ èsambhât "parikan" asal ḍâri oca' parik. Neng kasusaatera'an Indonesia èsambhât "larik" sè aghânḍhu' artè "ghâris"
Neng bhâsa Madhurâ èsambhât "bhiri", "ghâris". Dhâddhi paparèghân kèngèng èma'naè kompolanna "bhiri", èngghi bhiri sè aorot bhujuddhâ akadhi pantun sè jhughâ aghânḍhu' "bhibhidhân" sareng "èssè"
Bidhâna neng pantun, paparèghân bisa aghânḍhu' ḍuwâ' bhiri, bisa jhughâ empa' bhiri. Dhinèng ghuru bilânganna ta' paḍâ sareng pantun. Neng paparèghân ghuru bilânganna ta' atoran, amarghâ paparèghân lumbra èkèjhungngaghi tor ètoro'è ghenḍhing (tabbhuwân).

Pakon 7.1

Pan- saponapan contona paparèghân, maos patètè lajhu èmodhi!

A. Sè aghânḍhu' ḍuwâ' bhiri:

1. Bâḍâ obi bâḍâ tales,
   Mon ngabdhi tanto èbâles
2. Èng li to neng,
   Aèngnga aghili bâtona neng-ènneng
3. Ḍul nang- ènang,
   Orèng ghunḍul naè' pènang
4. Ta' ka maskam,
   Tapè ka Toket

Ta' ngakan
Coma acetcet

5. Petteng calèmodhân,
   Orèng gantheng asongodhân.
6. Sorat kabâ',
   Mon malarat pasthèna abâ'
7. Wang lèwong,
   Mon lowang, jhâ' papolong
8. Perrèng mon perrèngnga, kè' ta' arebbhung,
   Orèng mon orèngnga kè' ta' ngangghuy
9. Konyè' kottha, dhânangan toḍi',
   Sakonè' pabâratta, tanḍhâna orèng ta' anḍi'
10. Sèrèn taèna embi',
    Mon èlang sarè dhibi'

B. Contona paparèghân empa' bhiri.

1. Klaras klarè,
   Trèbung manyang
   Bârâs marè,
   Tèḍung nyaman
2. Salang sambur neng è taman,
   Ollè-ollè lamon molè.
   Ajjhâ' lèbur arasanan,
   Napè polè nyalè-nyalè.

(Panyeḍḍhâ' II)

3. Lè' nèko lè' mano' jhâlâk,
   Kojhu' aèng ngabbher tèngghi.
   Lè' nèko', lè' bulâ lalak,
   Ngala' aèng, lè' kosottaghi.
   (S. Sun)
4. Sala leḍḍhuk, lècèn,
   Bâramma sè ta' beccerra.
   Sala bhâghus pratèn,
   Bâramma sè ta' neserra.
   (H. Man)
5. Ta' amèna, ta' è kaporè,
   Ma' ta' bâ'âng.
   Ta' atanya ma' ètotorè,
   Ma' ta' birâng.

Parlo èkaonèngè ghuru sowarana paparèghân paḍâ sareng pantun. Manabi bâḍâ 2 bhiri, ghuru sowarana a – a. Manabi 4 bhiri, ghuru sowarana a.b, a.b.

Indikator:
3.3.8 Menjelaskan ciri-ciri *paparĕghăn.*

8. Lalampa'an

Rè-cèrèna/ ḍhâ-tanḍhâna paparèghân ampon jhângkep (lengkap, Ind) neng lalampa'an 7

Pakon 8.1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka!

1. Ponapa sè ènyamaè paparèghân?
2. Paparèghân neng Jhâbâ èsambhât ponapa?
3. Ponapa bidhâna paparèghân sareng pantun?

Pakon 8.2

Èyatorè aghâbây contona paparèghân sè aghânḍhu' 2 bhiri (ḍumègghi') bân paparèghân sè aghânḍhu' 4 bhiri (ḍumegghi').

Indikator:
4.3.1 4.3.1 Menulis teks dengan *pangalem*

9. Lalampa'an

Menulis Teks dengan

1. Oca' pangalem
2. Oca' panyalè
3. Èbhârât.
4. Paparèghân

Pakon 1.1

Èyatorè pasamporna teks:

1. Oca' pangalem
2. Oca' panyalè
3. Èbhârât
4. Paparèghân

È bâbâ panèka athokkaghi kalabân ca'-oca' sè ampon kasandhing!

No	Oca' Pangalem	Ca'- oca'na
1	Obu'na	1. Andâun mèmbhâ
2	Obânna	2. Nyekkar tanjhung
3	Dâina	3. Malè' katopa'
4	Alèssa	4. Nyambhel bijjhân
5	Bulu kèjhâ'na	5. Ngapètèng

No	Oca' Panyalè	Ca'- oca'na
1	Tengngana	1. Dhâlbi
2	Sokona	2. Ghâthèk
3	Matana	3. Bungko'
4	Bibirra	4. Pèthok
5	To'oddhâ	5. Bulâr

No	Èbhârât	Ca'- oca'na
1	Èbhârât ..... amoso tèmon	1. Belling
2	Akantha bellu' abunto'	2. Dhek-andhegghâ
3	Sapertè ambujâi	3. Dhurin
4	Marabhut .....kaojhânan	4. Arè'
5	Parsasat ..... tasbhi	5. Saghârâ

No	Paparèghân	Ca'- oca'na
1	Ghedhdhâng ..... nol-pennolan, Orèng ..... mol- kemmolan	1. Nang-ènang 2. Toneng
2	Ghânta' .....du'-poldu'ân, Orèng ..... jhu-lonjhuwân	3. Ngèco' 4. Calèmodhân
3	Dul ...,	5. Ghundul

	Orèng ..., ... pènang	6. Cetthèt
4	Èng li ..., bâtona neng-enneng	7. Nongkol 8. Penthèt
5	Petteng ... Orèng ...asongodhân	9. Ghântheng 10. Batona 11. Ngolngol

Latèyan pangajhârân 6

Jâwâb al-soal è bâbâ panèka kalabân lerres tor rèngkes!

1. Ponapa'an saos ḍhâ-tanḍhâna oca' pangalem?
2. Èyatorè sebbhuttaghi 2 contona oca' pangalem!
3. Ponapa'an saos ḍhâ-tanḍhâna oca' panyalè?
4. Sebbhuttaghi 2 contona oca' panyalè!
5. Ponapa ḍhâ-tanḍhâna èbhârât?
6. Sebbhuttaghi 2 contona èbhârât!
7. Ponapa'an rè-cèrèna paparèghân?
8. Sebbhuttaghi 2 contona paparèghân sè kadhâddhiyân 2 bhiri!
9. Sebbhuttaghi 2 contona paparèghân sè kadhâddhiyân 4 bhiri!
10. Èyatorè sarè to-contona oca' pangalem, oca' panyalè, èbhârât, sareng paparèghân è bâbâ panèka!

a. Marabhut aḍântè' ghettana bâto
b. Sorat kabâ'.
   Mon malarat pasthèna abâ'
c. Obânna nyambhel bijjhân
d. Bettessa ampoḍhâk nyongsang
e. Ḍâina gânol
f. Sapertè bhelling kaojhânan
g. Petteng calèmodhân,
   Orèng gânthèng asongodhân
h. Pokangnga ambâru loros
i. Lè'èr akalong-kalong tontonan
j. Ghighina ambhâliling
k. Èng li toneng
   Aèngnga aghili bâtona neng-enneng
l. Lir-saalir kung
m. Mon-tèmon buko
n. Bibirra dhâlbi
o. Marabhut patè' bân kocèng
p. Akantha pappa'an ngorak
q. Ghârighi'na kother
r. Lè'èrra angghulu manjhângan
s. Lengngenna angghâdhibâ èpenthang
t. Ghâ'i bintang ghâgghâr bulan
u. d

Pangajhârân 7

Tema: Sejarah Peradaban Indonesia

Bhângsa Indonesia mènangka bhângsa sè soghi sareng bhuḍhâjâna. Saè macemma bhâsa, kasennèyan sareng samacemma. Kantos samangkèn dhâdhingghâlân ghâpanèka bânnya' sè parlo èpèyara alantaran bânnya' aghânḍhu' pangajhârân mongghu sadhâjâ ana' potona. Salaèn bânnya' aghânḍhu' pangajhârân, jhughâ nodhuwâghi ḍâ' bhângsa laèn jhâ' bhângsa Indonesia panèka bhângsa moljâ. Mèla ngèrèng ḍâ' sadhâjâ orèng Madhurâ paḍâ'â ghumatè ḍâ' bhuḍhâjâ Madhurâna. Sanaos samangkèn èsambhât jhâman sains sareng tèknologi ajjhâ' kantos loppa ponapa polè èdhina'aghi. Sala sèttong dhâdhingghâlân sè parlo èpèyara èngghi panèka topèng ḍhâlâng.

Bâburughân Beccè'
Bupa' Bhâbhu' Ghuru Rato, wâjib èyèstowaghi □hâbuna

Kompetensi Dasar:

3.5 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks cerita *top□ng □hâlâng*
4.5 Menceritakan kembali cerita *top□ng □hâlâng* secara tulis dan lisan

Indikator:

3.5.1 Menyebutkan contoh lakon *top□ng □hâlâng*

1. Lalampa'an

Sala sèttong macemma 'Sejarah Peradaban Indonesia' èngghi panèka bâḍâna topèng ḍhâlâng. Topèng ḍhâlâng sè bâḍâ è Madhurâ sareng Aryomenaksanoyo rato Jhâmbringèn-Proppo ampon èyobâ ḍâri asalla. Asallèpon sè ḍâri Jhâbâ èsambhât Bâjâng Kolè'. Panglakona èngghi bhâr-ghâmbhârrâ bâjâng sè èponḍhut ḍâri sadhâjâna panglako-panglako ḍâlem carèta sè èponḍhut. Sadhâjâ panèka èkaghâbây ḍâri kolè'na sapè otabâ embi'. Lajhu èkèr-okèr, èyeccèt maghut ḍâ' *karakter* otabâ bâtegghâ bâjâng sè èmaksod.

Ta-carètana sè èyangghuy neng topèng ḍhâlâng èngghi monḍhut ḍâri carèta-carèta sè bâḍâ neng Mahabrata sareng Ramayana. Neng topèng ḍhâlâng panglakona sadhâjâ ngangghuy topong ḍâri kaju. Sè acator namong kè ḍhâlâng bisaos sareng sè dhâddhi Semmar, panglako sè laèn ta' bisa acaca. Sè acaca/acator namong Kè ḍhâlâng. Dhâddhi panglako-panglako (Panjhâk) ghâpanèka atèngka akadhi ponapa sè èkacator Kè ḍhâlâng.

Jhâman konana èbâkto Aryomenaksanoyo jhumenneng rato, topèng ḍhâlâng namong èkalako sareng karabhât kraton bisaos. Tojjhuwânna namong èkaparlo ngormat moy-tamoy aghung è karaton.

Sa'amponna pan-saponapan taon ḍâri jhâman ghâpanèka topèng ḍhâlâng kalonta ḍâ' ka antèro kennengngan. Akadhi Songennep, Mekkasân, Sampang sarveng Bhângkalan.

Kalontana topèng ḍhâlâng ḍâ' saantèro kennengngan bherkat tarèkana pottra bangsawan sè èsambhât Ario Nèmprang ḍâri Barurambhât kacamadhân Mekkasâ neng jhâlân Purba, sè lambâ' èsambhât Pangèranan.

Jhâman lambâ' panglakona topèng ḍhâlâng ḍâri lalakè'an sadhâjâ. Jhâman samangkèn ampon bisa èkalako sareng bâbinè'an noro'aghi pangaterrona ngangoḍâdhân tor noro'aghi kamajhuwânna jhâman.

Pramèla ghâpanèka èyarebbhâ ḍâ' sadhâjâ ngangoḍâdhân paḍâ ajhâr dhâddhi panjhâgghâ topèng ḍhâlâng. Sè sapanèka nyopprè *Sejarah Peradaban Indonesia* sè abujud topèng ḍhâlâng Madhurâ ta' obusâ. Mala malanggheng "Muatan Lokal" mènangka 'Jati Diri" orèng Madhurâ. Manabi bânnè orèng Madhurâ dhibi' lajhu pasèra sè malangghengnga?

Artèna ca'-oca' sè parlo èyèmodhi:

1. Panglako : sè alako (pemeran, ind)
2. Èponḍhut : èkala' (enjâ' iyâ) Èbelli (enjâ' iyâ)
3. Maghut : noro', akantha
4. Bâtek : tèngka pola

5. Topong : totoppa mowa ḍâri kaju
6. Acator : acaca
7. Bisaos (è,b) : bhâi (e, i)
8. Panjhâk : panglako drama "topèng ḍhâlâng, katoppra', luḍḍruk, sareng samacemma
9. Atèngka : apola
10. Lèsan (è,b) : colo' (e, i)
11. Jhumenneng (è,b) : ngadhek, dhâddhi (e, i)
12. Karabhât : bhâlâ, angghuta
13. Ngormat : ngarghâi
14. Tamoy aghung : tamoy bhângsa nèngrat/bangsawan, Bhângsa kraton
15. Kalonta : ka'alok, kaonang, kasohor
16. Antèro : laèn kennengngan
17. Bherkat : ollèna
18. Tarèka : èkhtiyar (e, i)
19. salèrana (è, b) :dhibi'na, abâ'na (e, i)
20. alèngghi (è, b) : a. Toju' (e, i)
b. Aenneng, abengko (e, i)
21. lambâ' : sabbhân, bilân
22. ngangoḍâdhân : para orèng ngoḍâ, (remaja, ind)
23. pramèla (è, b) : sabâb, marghâ (e,i)
24. nyopprè (è, b) : anggher, ma'lè, ngambri
25. anujud : abhângon, akantha, seperti
26. obus : taḍâ', lobâr
27. langgheng : (lestari, abadi, ind)
28. mènangka : sebagai, selaku (ind)

Pakon 1

Èyatorè jâwâb al-soal è bâbâ panèka!

1. Pasèra sè nyèpta topèng ḍhâlâng?
.....
2. Ḍâri ka'ḍimma asalla bâjâmg kolè'?
.....
3. Bâjâng kolè' sareng Aryomènaksanoyo èyobâ ponapa?
.....
4. Pasèra'an saos panglakona?
.....
5. Jhâman konana topèng ḍhâlâng namong akalako neng ka'ḍimma?
.....
6. Ponapa tojjhuwânna ngalakonè topèng ḍhâlâng?
.....
7. Ta-carètana topèng ḍhâlâng monḍhut ḍâri carèta ponapa'an saos?
.....
8. Pasèra sè makalonta topèng ḍhâlâng ḍâ' man-ka'ḍimman kennengngan?
.....

9. Panglakona topèng ḍhâlâng sè bisa acator sareng Kè ḍhâlâng âsambhât pasèra?
.....
10. Aponapa topèng ḍhâlâng ma' kodhu èpalanggheng?
.....

Pakon 2

1. Ponapa artèna ca'oca' è bâbâ panèka?
   a. panglako : .....
   b. bâtek : .....
   c. atèngka : .....
   d. karabhât : .....
   e. kalonta : .....
   f. antèro : .....
   g. tarèka : .....
   h. alèngghi : .....
   i. lambâ' : .....
   j. obus : .....

2. Èyatorè abhâḍhi okara sè jhâ-majjhâ saos (sederhana, Ind) kalabân aghuna'aghi ca'-oca' sè ampon kasanḍhing!
   a. Monḍhut :.....
   b. Acaca : .....
   c. Panjhâk : .....
   d. Lèsan : .....
   e. Ngormat : .....
   f. Salèrana : .....
   g. Bilân : .....
   h. Toju' : .....
   i. Akantha : .....
   j. Lobâr : .....

Indikator:
3.5.2 Menyebutkan unsur intrinsik cerita *top□ng □hâlâng*

2. Lalampa'an:

Sè èmaksod sareng *unsur intrinsik* , èngghi panèka bâgiyân-bâgiyân sacara ghâris rajâna èssèna sèttong carèta. Neng sèttong carèta bâḍâ sè èsambhât

MAMOLAN. Neng mamolan panèka aèssè pamokka'na carèta. Biyasana neng pamokka'na carèta èsebbhuttaghi parkara: kennengngan, kabâḍâ'ân, bâktona, katerrangan-katerrfangan laèn sè takaè' sareng panglako.

Sa'amponna mamolan neng carèta ghâpanèka lajhu maso' ka Èssèna carèta. Dinèng èssèna carèta ghâpanèka nganḍhâ'aghi sapaccèrèna *(dengan rinci, Ind).* Sadhâjâ kadhâddhiyân èkanḍhâ'aghi akor sareng bhul-ombhulla carèta, taḍâ' cèccèr. Sa'amponna èssèna carèta ampon èkarasa cokop, lajhu èpongkasè *(diakhiri, Ind)* sareng PANOTOP. Neng panotop panèka carèta èpongkasè sareng bu-ḍhâbu sè dhâddhi pokeddhâ *(kesimpulan, Ind)* carèta, sareng pan-saponapan pessen moral mongghu sè maos/ngpladhi lakon *(adegan, Ind)* carèta ghâpanèka.

Tegghessa, *(kesimpulan, Ind)* sèttong carèta/ lakon kadhâddhiyân ḍâri: mamolan, èssèna, sareng panotop.

Pakon 2.1

Jhârna'na oladhi/maos sempalan carèta sè èponḍhut ḍâri sombherrâ carèta Mahabrata.

Dewi Kunti sareng Karna

Neng buku Mahabrata aèssè carètana parsatrowanna Pandawa sareng
Kurawa. Karatonna Pandawa nyamana Amarta. Karatonna Kurawa anyama
Astina. Saèstona antara Pandawa sarfevng Kurawa ghi' sabhâlâ'ân.

Leddhu'na perrang antara Pandawa sareng Kurawa talèbât rajâ. Mèlana perrang ghâpanèka èsambhât 'Perrang Bratayuda. Sabâb mosabâbbhâ perrang amarghâ Kurawa ngobâsa'anna karajhâ'ân Amarta ghâḍhuwânna Pandawa. Pajhât Pandawa kala maèn sareng Kurawa. Lajhu èyojuk ka alas èyokom abiddhâ 14 taon. Naghârâ Amarta èkobâsanè Kurawa.

Saabiddhâ ajhâlânnaghi okoman neng alas, Pandawa èpèyara saredng èbhuna, èngghi panèka Dewi Kunti. Pottrana Dewi Kunti bânnè namong Pandawa (Yudhistira, Bima, Arjuna, Nakula, sareng Sadewa) bisaos. Tapè salaènna Pandawa pottra sè laèn eppa' anyama Karna.

Ngabidhi ghi' kana', Karna pajhât ta' èpèyara Dewi Kunti. Karna èpèyara neng karajhâ'ân Astina, karajhâ'ânna Kurawa. Karna sattrèya pènonjhul, salèrafna kaalem sarfeng Kurawa. Mèlana Karna lajhu èyangkat adipati sareng Kurawa. Karna sè nyeppowè èbâkto ngaḍhebbhi Pandawa. Mèyarsa jhâ' Karna ampon acampo sareng pèha' Kurawa, Dewi Kunti sanget sossa ahèrra Dewi Kunti mèyos ka karajhâ'ân Astina ka'angghuy apangghiyâ sareng Karna. Tapangghina sareng Karna ka'angghuy ngapol anggher Karna mèha' ka tan-tarètanna neng karajhâ'ân Amarta .

Salastarèna maos tèks è attas, èyatorè nyarè ca'-oca' sè malarat lajhu karembhâk sakanca'an artèna!

.....

Pakon 2.2

Èyatorè talèktèghi catorra Dewi Kunti sareng pottrana Karna

Ḍâlem sèttong *fragmèn* (bhâbhâghân) drama topèng ḍhâlâng.

Ḍhâlâng : Kacatorra kabâḍâ'ân neng ḍuwâ' karafjhâ'ân, Amarta sareng Astina ampon paḍâ asanat *(bersiap-siap, Ind)* sè aperranga Dewi Kunti saamponna mèyarsa'aghi Potrana Karna bhâkal abhillâi karajhâ'ân Astina, karajhâ'ân Kurawa, salèrana lajhu nyemma'è Karna.....

Dewi Kunti : (ngolok salam) ampu radum.....

Karna : (ajâwâb) Rompès.....

Dewi Kunti : (ḍhâbu sambi ngara'nga') Tang ana' sè pènonjhul sorang. Èbhuna na', sèngko' Dewi Kunti (sowarana sambi ngetter) Èson kerrong, Cong! Ngabidhi ghi' ra-mèra Kakè apèsa so Èson. Apa kakè ta' kerrong ka bhâbhu'na rèya (sowarana mamellas).

Karna : Aḍu... aḍu... (semmo takerjhât) Bâddhina ajunan èngghi bhâbhu' kaulâ? (sowarana abâk tangar)

Dewi Kunti : (molar ngennessaghi) Iyâ Cong, Kakè tang ana'. Lè'-alè'na Kakè bâḍâ neng Amarta (sambi sèghumen)

Karna : (sowarana pagghun tangar) Aḍu...aḍu... bâddhinna kaulâ anḍi' alè'....? Hè...he (aghellâ' èbây-kaghâbây) Ma' rajâ ombâk bhârât angèn....Ajunan èyonjâl ka karajhâ'ân Astina (hè...hè...)aponapa mè' bhuru samangkèn , pottrana sè mellas panèka èyèmodhi? (hè...hè...) Kaulâ oḍi' ngabidhi ghi' ra-mèra èpèyara lè'-alè' Kurawa , kantos mangkèn . Kaulâ ta' arassa mèreng bâuna lè'-alè' Pandawa (hè...hè....) Karajhâ'ân Astina sè marajâ tor sè arabât bhâdhân kaulâ , Èbhu! (sowarana kajâ, matangar sakalèng aḍâ').

Dewi Kunti : (acerrèng mellassaghi) Aḍu...aḍu...jhâ' acaca kantha jârèya, Cong! Kabbhi rèya kasokanna sang Maha Dhibâ Cong!

Èlèng...èlèng..Cong (ngara'nga' kantos ta' metto sowara) Kakè tang ana' delles, bânnè ana' cangkoghân Kakè teḍḍâ' Batara Surya sè nyèlom kantos kaloghâsân Kakè rèmbi' ḍâri tang kopèng. Mèlana Kakè so Èson èsambhâ Karna. Maju molè Cong! (sowarana ngetter abâk kajâ) Abâli ka Amarta! Bhillâi lè'-alè'na, anggher karajhâ'ân Amarta, rajjhâ tor ghemma, adhil bân ma'mor. (sowarana Dewi Kunti ngalerker mellas)

Karna : Ampon..... ampon Èbhu! (sowarana renḍâ mellas) sanaos kaulâ teḍḍâ' Batara Surya Sattrèya pènonjhul, ajunan ampon Kasep! Copa ghâgghâr ka tana ta' kèngèng..... (sowarana Karna ta' èpaterros), tapè....

Dewi Kunti : (acerrèng mellassaghi) jhâ' mara jârèya, Cong!

Karna : Lerres, Èbhu! (sowarana tangar polè) kaulâ ampon dhâddhi parjurit Astina samangkèn, Èbhu! Kaulâ wâjib abhillâi karajhâ'ân Astina, Èbhu!
Karsana Èbhu! Mèndhel saos Ajunan (sowarana renḍâ) Èyatorè ghubhâr ḍâ' Amarta. Paḍâpa'aghi salam kaulâ ḍâ' lè-alè' Pandawa. Ngèrèng ghi-pangghi neng pangghung paperrangan..... Pasthè èngghi bâḍâ neng Dhibâ ....Pangabhâktè kaulâ ḍâ' Ajunan Èbhu (Karna lajhu nangès asojut ka Dewi Kunti nangès asengghudhân mellassaghi)

Dewi Kunti : Iyâ, Cong! Pangabhâktèna Kakè sè Èson ètarèma (sambi nangès ta' kellar nahan pangghâliyânna sambi acerrèng) (lajhu ḍhâbuna marenḍâ)
Tang Kacong, iyâ dhina lamon kantha jârèya jhâlân kaoḍi'ânna Kakè! Mara patang pojhi moghâ Maha Dhibâ ngarsa'aghina ḍâ' tang karep so kareppa Kakè maju patang pojhi slamet (sowarana ngetter sajân laon lajhu èlang...)

https://id.images.search.yahoo.com/yhs/seaki dalang+wayang

Ḍhâlâng : (Panḍâ'na kanḍhâ, Dewi Kunti ghubhâr ka naghârâ Amarta, abâli ka tra-potrana Pandawa kalabân pangghâliyân seḍḍhi, amarghâ kasokanna ngoman karna ta' pahasèl. Perrang Bratayuda ta' kèngèng ècèngket. Ḍuwâ' karajhâ'ân Amarta sareng Astina ampon paḍâ tatak sè aperranga. Perrang dhâddhi asalè'bungan. Pongkasanna Karna tèbhâs ècapo' pana sareng Arjuna. Sapanèka jhâlânna perrang Bratayuda, perrang sabhâlâ'ân taḍâ' obussa kantos ahèr jhâman .....tabbhuwân gero...ramunè notop paghellârân topèng ḍhâlâng. Sè abhul-

ombhul Dewi Kunti sareng Karna. *(Carèta panèka èyola tor èpalappaè sareng H.M Dradjid bherkat bhântowan ca-kanca tim sè nyoson buku Provinsi Jhâbâ Tèmor)*

Katerranganna ca'-oca' sè parlo

1. Saèstona (è, b) : salerressa (è,b), saongghuna (e, i), sabhenḍerrâ (e, i)
2. Sabhâlâ'ân : safamiliyân, sakrabhâdhân
3. Èsambhât : èkoca', èsebbhut
4. Pajhât : lakar
5. Èyojuk : èyosèr, èpanyèngghâ
6. Èkobâsanè : èkaanḍi'
7. Èpèyara : èyobu, èperghi, èyajhum
8. Bisaos (è, b) : bhâi (e, i), saja (indo)
9. Pottra sè laèn eppa' : ana' kabâllun, ana' ollèna lakè laèn
10. Sattrèya pènonjhul : parjhurit sè unggul
11. Kaalem : kapojhi
12. Mèlana : pramèla ka'ḍinto (è, b), oleh sebab itu (Ind)
13. Èyangkat : èbennom, èpaongghâ pangkat
14. Nyeppowè : dhâddhi katowa, sè nyeppowè (Ind)
15. Pèha' : pihak (Ind), bâgiyân, ghâlimpo'
16. Mèyos (è, b) : èntar (e, i), nyabis (è,b)
17. Apangghi : atemmo (è, i)
18. Ngapol : ngoman
19. Anggher : nyopprè, ma'lè
20. Mèha' : noro' ka kalompo'na
21. Fragmen : bhâbhâghân (babak, Ind)
22. Asanat : ayâ-saḍiyâ
23. Bhâkal : 1. Akarep, terro, 2.tunangan (Ind)
24. Abhillâi : membela (Ind)
25. Nyemma'è : apara', mendekati (Ind)
26. Pènonjhul : unggul
27. Èson : sèngko', engko'
28. Kakè : sèḍâ, bâ'na
29. Bâddhinna : ropana
30. Semmo : abâk, agak (Ind)
31. Bhâbhu' : embu', èbhu
32. Tangar : kajâ
33. Molar (è,b) : nangès (e,i)
34. Sèghumen : nangès tapè ta' asowara
35. Èbây-kaghâbây : èla-pola, ta' ongghuwân
36. Rajâ ombâ' bhârât angèn : tamaso' kèyasan, ma' bhuruna
37. Èyèmodhi (EB) : èkènga'è (EI)
38. Mellas : nèspa, sanget sossa
39. Ngennes : sowarana nyossaè
40. Ngabidhi : molaè
41. Èlèng : ènga'
42. Teḍḍâ' : toronan

43. Nyèlom : nyosop
44. Kaloghâsân : rèmbi'
45. Rajjhâ tor ghemma : ma'mor tor aman
46. Ngalerker : sowarana sè ngetter
47. Renḍâ : mabâ tor laon
48. Mèndhel (è,b) : dhina (e,i), ambu neng-enneng
49. Ngabhâktè (è,b) : pangormat (è,b)
50. Ècengket : ètahan, èlanglang
51. Asalè'bungan : ta' karowan
52. Pongkasan : ḍi-buḍi, ahèr, panotop
53. Tèbhâs : matè, bhângka
54. Tabbhuwân gèro : nyamana ghenḍhing
55. Abhul-ombhu : (berjudul, Ind)

Pakon 2.3

Neng fragmen/bhâbhâghân lakonna carèta sè abhul-ombhul Dewi Kunti sareng Karna, sè abujud:

MAMOLAN :
.....
.....

ÈSSÈNA :
.....
.....

PANOTOP :
.....
.....

Pakon 2.4

Èyatorè sare artèna ca'-oca' è bâbâ panèka kalabân karembhâk sakanca'an!
1. Saèstona :.....
2. Èyojuk : .....
3. Èpèyara: .....
4. Mèyos : .....
5. Apangghi : .....
6. Asanat : .....
7. Abhillâi : .....
8. Pènonjhul : .....
9. Èson : .....
10. Kakè : .....
11. Semmo : .....
12. Mellas : .....
13. Molar : .....
14. Nyèlom : .....

15. Mèreng : .....
16. Ngoman : .....
17. Kasèp : .....
18. Ghubhâr : .....
19. Tatak : .....

Pakon 2.5

Ca-oca' neng pakon 2.4 èyatorè bhâḍhi/ghâbây okara sè jhâ-majjhâ (sederhana, Ind)

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

Pakon 2.5

Èyatorè sarè oca' lalabânna ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Mellas : .....
2. Molar : .....
3. Tatak : .....
4. Mèyos : .....
5. Mèreng : .....

Indikator:
3.3.3 Menjelaskan pesan moral dalam teks *top□ng □hâlâng*

3. Lalampa'an:

Sè èmaksod teks neng topèng ḍhâlâng, èngghi panèka bâca'an sè katolès neng drama/ lakon topèng ḍhâlâng kasebbhut. Sadhâjâ bâca'an sè abujud carèta tantona aghânḍhu' pan-saponapan pessen moral ḍâri sè ngangghit. Pessen morfal ghâpanèka èkaparlo mongghu sè maos/ ngoladhi. Ngèstowaghi ḍâ' ponapa sè èpessen sareng sè ngangghit.

Tanto bisaos sen-pessen moral ghâpanèka sadhâjâ pola tèngka ḍâlem kaoḍi'ân sè saè tor aghuna.

Pakon 3.1

Èyatorè sen-pessen moral ponapa sè aghânḍhu' neng fragmen / bhâbhâghân carèta Topèng Ḍhâlâng sè abhul-ombhul Dewi Kunti sareng Karna.

Pakon 3.2

Èyatorè abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Èpèyara : .....
2. Mèyos : .....
3. Èyojuk : .....
4. Abhillâi : .....
5. Tatak : .....

Indikator:
4.3.1 Membaca nyaring teks cerita wayang/ *top□ng □hâlâng*

Lalampa'an

Membaca nyaring, artèèpon maca kalabân asowara, Bâḍâ jhughâ macemma maca sè ta' asowara, èngghi cokop maca è ḍâlem atè.

Maca kalabân asowara, maksoddhâ nyopprè èpangghi sareng bapa'/èbhu ghuru sadhâjâ cap-ocabbhâ oca' sè bâḍâ neng bâca'an. Neng èlmo bhâsa (linguistik) bâḍâ èjhâ'ân sareng fonologi. Èjhâ'ân carana nolès horop/oca', dhinèng fonologi carana maca.

Neng bhâsa Madhurâ baḍâ konsonan tajhem sareng konsonan (horop matè) alos, bâḍâ vokal (horop oḍi') tajhem, bâḍâ vokal alos. Sadhâjâ cem-macem konsonan sareng vokal monyèna ta' paḍâmèlana manabi maca kalabân asowara. Lajhu èpangghi antarana sè teppa' sareng sè sala.

Pakon 4.1

Èyatorè sampèyan aghâlimpo' ghân ma'-lèma'. Lajhu maos tè-ghântè sè maca sempalan carèta topèng ḍhâlâng neng pakon 2.2.!

Pakon 4.2

Ghâlimpo' sè ta'maca ngollè'è kancana sè maca saponapa mègghi' salana!
Sè Sala:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

Pakon 4.3

Rembhâk sakanca'an kadhiponapa sè lerres bâca'anna mongghu mongghu kancana sè sala pamacana!

.....
.....
.....

Indikator:
4.5.2 Membuat ringkasan cerita *top□ng □hâlâng*

Lalampa'an

Carana Arèngkes sèttong wacana otabâ carèta/teks:

1. Oladhi sadhâjâ èssèna carèta ghâpanèka
2. Oladhi jhughâ bânnya'na alinèa
3. Bhân-sabbhân alinèya ponḍhut rèngkessanna
4. Pakompol sadhâjâ rèngkessan bhân-sabbhân alinèya. Samangkèn sampèyan ampon arèngkes carèta sè èmaksod.

Pakon 5.1

Èyatorè serrat /tolès rèngkessanna fragmèn/bhâbhâghân carèta topèng ḍhâlâng neng lalampa'an otabâ neng pakon 2.2!

.....
.....

Indkator:
4.5.3 Menceritakan kembali isi cerita *top□ng □hâlâng*

Lalampa'an:

Neng lalampa'an 5 sampèyan èpakon moket *(menyimpulkan)* carèta topèng ḍhâlâng. Sabellunna sampèyan nyarèta'aghi carèta topèng ḍhâlâng, kodhuna sampèyan maos ḍhimèn kalabân jhârna', ngaghâli ongrodhânna èssè ḍâri bâca'an, tor ngaghâli pokeddhân-pokeddhân ḍâri teks sè èmaos kasebbhut.

Pakon 6.1

Pokeddhân sè ampon lastarè èmaos lajhu kènga'è/hafallaghi, manabi ampon hafal paterros ka'angghuy nyarèta'aghi polè!

Latèyan Pangajhârân 7

Jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân saè tor lerres!

1. Pasèra sè nyèpta topèng ḍhâlâng?
2. Topèng ḍhâlâng obâ'ân ḍâri ponapa?
3. Pasèra saos panglakona topèng ḍhâlâng jhâman konana?
4. Ponapa maksoddhâ topèng ḍhâlâng èkalako?
5. Pasèra sè makaalok topèng ḍhâlâng ḍâ' man-ka'ḍimman kennengngan?
6. Pasèra Dewi Kunti panèka?
7. Sebbhuttaghi tra-pottrana Dewi Kunti sè lèma' orèng!
8. Pasèra nyamana pottrana Dewi Kunti ollèna sareng Maha Surya?
9. Pasèra sè mèyara Karna kantos dhibâsa?
10. Aponapa Pandawa ma' amoso sarfeng Kurawa? Pasèra sè mennang?

Pangajhârân 8

Tema: Akrab Dengan Lingkungan

Manossa mènangka makhlok sosial, artèna manossa ta' mampo oḍi' kadhibi', manossa pastè bhuto ḍâ' orèng laèn, bhuto ḍâ' bhârâng laèn, bhuto ḍâ' sakobhengnga. Mèlana manossa parlo patang pèyara, patang rabât, patang paèmot ḍâ' sadhâjâna. Manabi ta' sapanèka manossa bhâkal ngaollè pangghibhât èyantarana bânnya' panyakè' lantaran mowang rombu bânnè èkennengnganna, bâḍâ bânjir lantaran kajuwân èpogher sakarebbhâ dhibi' sareng samacemma. Kabid samangkèn ngèrèng areng-sareng mardhuli ḍâ' ponapa sè bâḍâ è sakobhengnga kaulâ sadhâjâ, sopajâ oḍi'na manossa jhemjhem, jhembhâr, sèhat tor jhâu ḍâri bhâlai.

Bâburughân Beccè'

Bânnya' maca pangaonèngan bhâkal bânnya ngaonèngè pa-ponapa sè ghi'ta' è kaonèngè.

Kompetensi Dasar

3.6 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi *pasangan* aksara *carakan Madhurâ* sesuai dengan kaidah

Indikator

3.6.1 Menjelaskan pengertian *pasangan* aksara *carakan Madhurâ.*

3.6.2 Mengidentifikasi *pasangan* aksara *carakan Madhurâ*

3.6.3 Mengklasifikasikan tata cara penulisan *pasangan* aksara *carakan Madhurâ*.

4. Lalampa'an

Sè èmaksod sareng pasangan neng Carakan Madhurâ èngghi panèka ngobâ bujuddhâ/bhângonna aksara ghâjâng (bâḍâ sabâgiyan sè paḍâ). Dhinèng monyèna ghumantong ḍâ' pangangghuy sè èsanḍhâng/ sè èka'anḍi'.

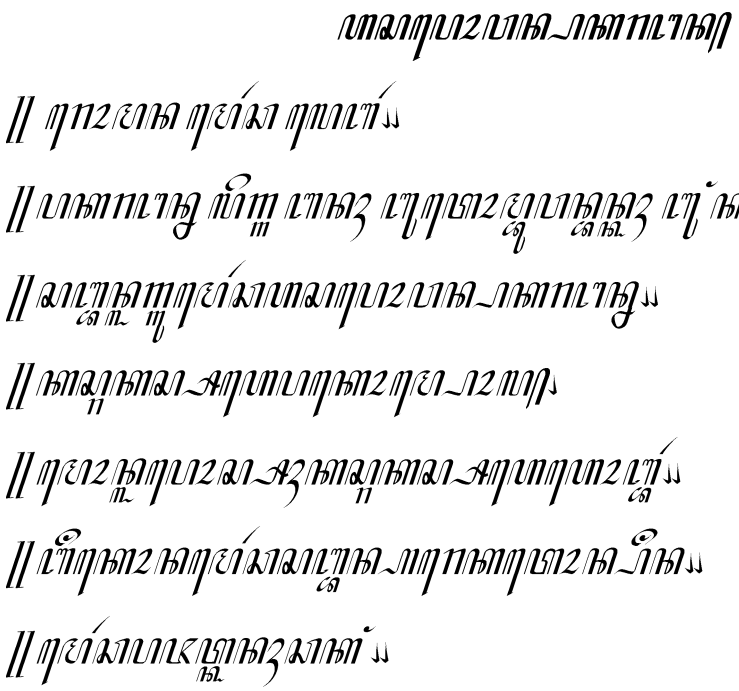
Obâna bhângon/ bujuddha ghâjâng ghâpanèka mènangka PANYÈGHEK. Panyèghek ènnghi panèka sè matè'è ghâjâng. Dhinèng sè ghâjâng sè èpatè'è èsambhât SASÈGHEK.

Macemma pasangan bâḍâ tello' èngghi panèka:

1. Dhâmpèngan.
2. Ghântongan
3. Tompang tènḍi.

Pakon 1.1

Èyatorè maos tor talektèghi teks Carakan Madhurâ è bâbâ panèka sè agahâṇḍhu' tema: "Akrab dengan Lingkungan"

Pakon 1.2

Èyatorè sarè tor pakompol aksara-aksara sè abujud pasangan neng teks carakan pakon 1.1.

.....

.....

Indikator
3.6.2 Mengidentifikasi pasangan neng Carakan Madhurâ.

5. Lalampa'an.

A. Rèncèna pasangan sè tello macem

1. Ḍhâmpèngan bâḍâ tello aksara, èngghi panèka:
   a. Ḍhâmpènganna = ꦮꦩ꦳꧀ = ... ꦩ꦳꧀
   b. Ḍhâmpènganna = ꦮꦤ꦳꧀ = ... ꦤ꦳꧀
   c. Ḍhâmpènganna = ꦮꦱ꦳꧀ = ... ꦱ꦳꧀
2. Ghântongan bâḍâ tello aksara, èngghi panèka:
   a. Ghântonganna = ꦮꦲ꦳꧀ =.....
   b. Ghântonganna = ꦮꦤ꦳꧀ =.....
   c. hântonganna = ꦮꦠ꦳꧀ =.... ꦤ꦳꧀
3. Tompang tèndi bâḍâ 14 aksara, èngghi panèka:
   a. Pasanganna = ꦮꦏ꦳꧀ =....
   b. Pasanganna = ꦮꦤ꦳꧀ = ...
   c. Pasanganna = ꦮꦲ꦳꧀ =.....
   d. Pasanganna = ꦮꦱ꦳꧀ =.....
   e. Pasangana = ꦮꦭ꦳꧀ =.....
   f. Pasanganna = ꦮꦩ꦳꧀ =.....
   g. Pasanganna = ꦮꦤ꦳꧀ =.....
   h. Pasanganna = ꦮꦏ꦳꧀ =....
   i. Pasanganna = ꦮꦩ꦳꧀ =....

j. Pasanganna = ꦲ꧀ꦭ =....

k. Pasanganna = ꦩ꧀ꦩ =....

l. Pasanganna = ꦭ꧀ꦭ =....

m. Pasanganna = ꦤ꧀ꦤ =....

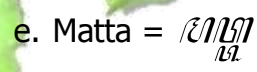
n. Pasanganna = ꦠ꧀ꦠ =....

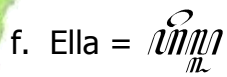
B. To-contona pasangan.

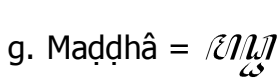
1. Ḍhâmpèngan:
   a. Pas aḍâ' = ꦥꦱ꧀ꦄꦝꦃ
   b. Mon èlang = ꦩꦺꦴꦤ꧀ꦲꦼꦭꦁ
   c. Pas ojhân = ꦥꦱ꧀ꦎꦗꦲꦤ꧀
   d. Mas Udi = ꦩꦱ꧀ꦄꦢꦶ
   e. Dhin Isa = ꦝꦶꦤ꧀ꦄꦶꦱ

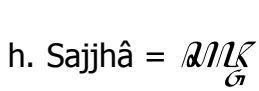
2. Ghântongan:
   a. Èmanna = ꦲꦺꦩꦤ꧀ꦤ
   b. Asennè = ꦄꦱꦼꦤ꧀ꦤꦺ
   c. Kennong = ꦏꦼꦤ꧀ꦤꦺꦴꦁ
   ɔ. Bhuk Ennur = ꦧꦸꦏ꧀ꦄꦤ꧀ꦤꦸꦂ
   e. Man Nisa = ꦩꦤ꧀ꦤꦶꦱ

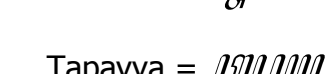
3. Tompang tèṇḍi:
   a. Bacca = ꦧꦕ꧀ꦕ
   b. Pas rata = ꦥꦱ꧀ꦫꦛ
   c. Ḍâkka = ꦝꦏ꧀ꦏ
   d. Oladdhâ = ꦲꦭꦝ꧀ꦝꦃ

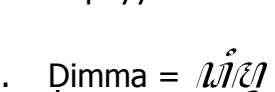
e. Matta =

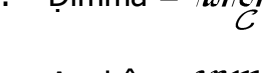
f. Ella =

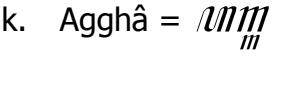
g. Maḍḍhâ =

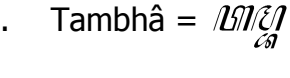
h. Sajjhâ =

i. Tapayya =

j. Ḍimma =

k. Agghâ =

l. Tambhâ =

m. Kattha =

n. Pas ngakan =

Pakon 2.1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka!

1. Saponapa macem bânya'na:
a. Ḍhâmpèngan
b. Ghântongan
c. Tompang tènḍi
2. Ponapa'an saos macèmma:
a. Ḍhâmpèngan
b. Ghântongan
c. Tompang tènḍi

pakon 2.2

Èyatorè abaḍhi contona oca' sè aghânḍhu' (bâng-sèbângnga):

a. Ḍhâmpèngan = 6 megghi'
b. Ghântongan = 6 megghi'
c. Tompang tènḍi = 3 megghi'

Indikator

3.6.3 Mengklasifikasikan tata cara penulisan pasangan carakan Madhurâ.

3 Lalampa'an

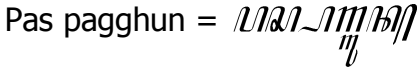
Neng Carakan Madhurâ bâḍâ atoran- atoran carana nolès pangangghuy (sanḍhângan), pasangan, aksara rajâ, aksara sowara, aksara rèka'an, padhâ sareng angka Madhurâ.

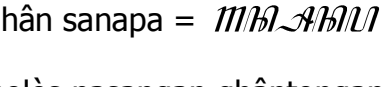
Sabatara èjhârbâ'âghiya carana nolès pasangan.

A. Carana nolès pasangan ḍhâmpèngan:

- Kodhu bâḍâ è ḍièrènganna sasègghâ'.
- Sadhâjâ aksara sè ètoro'è pasangan ḍhâmpèngan, aksara kasebbhut dhâddi matè (dhâddi sasèghek)
  conto:

  Mon orèng .....=

  Pas pagghun =

  Ghân sanapa =

B. Carana nolès pasangan ghântongan:

- Kodhu acampo/ asambhung sareng aksasra è ḍiattasna.
- Aksara sè bâḍâ è atassa ghântongan dhâddi matè (dhâddi sasèghek)
  Conto

  Pas nangalè =

  Mon wa-towa =

  Aghâbây wè-rowè =

  Mas Wowo' =

  Apènnya' =

  Mon nyèlo =

  Pas nyokel =

C. Carana nolès pasangan tompang tènḍi:

1. kodhu apèsa moso aksara sè bâḍâ è attassa. aksara sè bâḍâ è attasa dhâddi sasèghek (aksara matè).
2. Ta' ollè asoson tello' (atompang tènḍi)
   Conto:

- Sobbhluk, kodhu ètolès

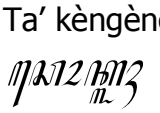

Ta' kèngèng ètolès:

- Cokkla', kodhu ètolès:

Ta' kèngèng ètolès:

Sè asoson tello' pasangan panèka èsambhât atompang tènḍi.

3. Pasanganna sareng

Manabi èpangangghuyi:

- Soko
- Cakkra/ pèdher ,
- Perper/ kerret ,
- Sokomaljâ/ wikyan

Kodhu abali bhângon asalla, akadhi:
conto:

- Ballu' = bannè
- Pottra = bannè
- Patrem = bannè
- Bakkya' = bannè

Pakon 3.1

Jâwâb pètanya è bâbâ panèka!

1. Kadhiponapa carana nolès:
   a. _____ ḍhâmpèngan
   b. _____ ghântongan
   c. _____ tompang tèndi

   Bâng-sèbângnga parèngè conto tello' mègghi' (ka'angghuy a sareng b) bân ḍuwâ' mègghi' ka'angghuy c.

Pakon 3.2

Èyatorè salèn ḍâ' èjhâ'ân Carakan Madhurâ!

1. Mon èlang pas èsarè
2. Papanna pèppè'
3. Bessèna osso
4. Mon nètè pas nongko'
5. Mon wa-towa pas wat-marowat
6. Mon nyarè mènnya' sè annyong
7. Sassa'anna bacca
8. Mon sakè' pas rangrang ngarè'
9. Mekkasan kottha assrè.
10. Baddhinna dika dhu-ngaddhu
11. Ta-matta la èbata'
12. Kellana tellor
13. Kanḍhâna moḍḍhâ
14. Jhâ- majjhâ mon ajhânjhi
15. tapayya èsaloy
16. Romana è man-ḍimman
17. Salagghâ ghâgghâr
18. Rebbhâna ètebbhâs
19. Katthana bâḍḍhâna potho
20. Pas ngara'nga' mon ngèḍing.

DAFTAR PUSTAKA

Aminuddin. 1986. *Prinsip-prinsip Dasar Sastra.* Bandung:Angkasa.

_____. 1987. *Pengantar Apresiasi Karya Sastra*. Malang:FPBS IKIP Malang.

Asmoro, Wirjo. 1952. *Panye□□hâ'* . Jakarta:Kementerian PP&K RI.

Atmazaki. 1993. *Analisis Sajak: Teori, Metodologi, dan Aplikasi.* Bandung: Angkasa

Djojosuroto, K. 2004. *Puisi: Pendekatan dan Pembelajaran*. Jakarta: Nuansa.

Eagleton, T. 2006. *Teori Sastra Sebuah Pengantar Komprehensif*. Terjemahan Harfiah Widiawati dan Evi Setiarini, Yogyakarta , Bandung: Jalasutra.

Efendi, S. 2002. *Bimbingan Apresiasi Puisi*. Jakarta: Bumi Aksara.

Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa. 2012. *Pedoman Umum Ejaan Bahasa Madura Yang Disempurnakan*. Edisi Revisi.

_____. 2014. *Tata Bahasa Bahasa Madura.* Sidoarjo: Balai Bahasa Surabaya.

Kementerian Pendidikan Nasional. 2011. *Hasil Keputusan Konsinyasi Revisi EYD Bahasa Madura tahun 2013*. Surabaya:Balai Bahasa Surabaya.

Keraf, Gorys. 1993. *Eksposisi dan Deskripsi*. Ende Flores: Nusa Indah.

Lembaga Seni Budaya "La Asrè". 2005. *Kumpulan Lagu-lagu Madura*. Pamekasan:-.

Moedani. 1948. *Tanoedhân Jilid 1 – 4*. Betawi:Welter Vreden.

Molen, S.Van Der. 1948. *Ondar jilid 1 – 2*. Betawi:J.B. Wolters Groningen.

Pradopo, Rachmat Djoko. 1990. *Pengkajian Puisi Analisis Strata Norma dan Analisis Struktural dan Semiotik.* Yogyakarta: Gajahmada University Press.

Rosida, Lilik. 2007. *Gai' Bintang*. Sumenep:Dinas Pariwisata dan Kebudayaan Kabupaten Sumenep.

Sadik, A. Sulaiman. 2011. *Selintas tentang Bahasa dan Sastra Madura*. Pamekasan: Bina Pustaka Jaya

Sastrodiwirjo, Oemar. 2008. *Tembhâng Macapat Madhurâ.* Surabaya: Karunia.

Soedjito. 2002. *Modul IND-A 08 Semantik Bahasa Indonesia.* Jakarta: Departemen Pendidikan Nasional Direktorat Jenderal Pendidikan Dasar dan Menengah Direktorat Sekolah Lanjutan Tingkat Pertama.

Suparno dan Mohamad Yunus. 2008. *Keterampilan Dasar Menulis.* Jakarta: Universitas Terbuka.

Tajib, Muh. 1986, *Kumpulan Lagu-Lagu Madura 2*. Pamekasan: -

_____. 1986. *Malathè Sato'or*. Surabaya: Karunia.

Tarigan, H.G. 1992. *Dasar-dasar Kurikulum Bahasa.* Bandung: Angkasa.

_____. 1993. *Menulis Sebagai Suatu Ketrampilan Berbahasa*. Bandung: Angkasa.

Tim Pakem Maddhu. 2012. *Pakem Maddhu □disi 32*. Surabaya : CV Karunia.

_____. 2012. *Pangajhârân Bhâsa Madhurâ Kembhâng Bhâbur 1 (edisi kedua)*. Jakarta Timur:Yudistira.

_____. 2008. *Kamus Bahasa Madura-Madura-Indonesia*. Surabaya:Karunia.

Waluyo, Herman J. 1987. *Teori dan Apresiasi Puisi.* Jakarta: Airlangga.

Warsidi, Edi. 2009. *Pengetahuan tentang Puisi*. Bandung: Sarana Ilmu Pustaka.

Wignjoamidarmo, Mas. 1909. *Baboeroeghan Bettjeq.* Batawi:Kandjeng Goevermen.

Wirjoasmoro dan Saleh Trunodjojo. 1952. *Basa Madura Umum Jilid 1 – 2*. Kementerian Pendidikan Pengadjaran dan Kebudayaan RI.

Wirjoasmoro. 1952. *Prama Sastra Madura Bhâb Oca' sareng Okara*. Kementerian Pendidikan Pengajaran dan Kebudayaan RI.

Catatan

Catatan

Catatan